

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Hapanta Ta Hellēnisti Heuriskomena

Origenes

Coloniæ, 1685

Origenis Commenatariorum In Evangelium Secundum Matthæum Tomus
Duodecimus. De iis qui rogaverunt, ut signum de cœlo ostenderet sibi.
Eodem Interprete.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79842](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79842)

ἔπειτα φησὶ ὅτι καὶ καὶ αὐτῶν αὐτῶν, ἀπὸ τῶν
 ἑστῶτων σημεῖον ὃ ἀρὰ ἔστιν ἰωνᾶ, καὶ τὴν ἐρώτη-
 σιν αὐτῶν, ἐχ' ἀπλῶς σημεῖον ἡ, ἀλλὰ καὶ
 ὁ ἔλεος. ὡς αὐτὸν καὶ τοῖς περὶ ἑαυτοῦ, καὶ
 ὁ πᾶσι σημεῖον ὃ ἔλεος, ἔδεν ἡ τὸν καὶ
 τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα δεδωκέναι τ' ση-
 μεῖον· ἐν γὰρ ὡς ἰωνᾶς ἐποίησεν ἐν τῇ κοιλίᾳ ἔ-
 κπτες τρεῖς ἡμέρας, καὶ τρεῖς νύκτας, ἔως οὗτος
 ὁ ἀνθρώπος ἐν τῇ καρδίᾳ τ' γῆς, καὶ μὴ
 τῆτο ἀνέστη ἀπ' αὐτῆς, πόθεν αὐτὸν λέγομεν
 τῆς διασάσεως τῶ ἰησοῦ γεγονέναι σημεῖον,
 ἢ διὰ τὸ ἔλεος; ὁ μάλιστα ἐπεὶ ὡς τὴν και-
 ρὸν τῆς πάθους γεγονέναι σημεῖον διεργετὲς μὲν
 ἡσυχίᾳ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶ θεοῦ. μὴ τῆτο, οἰ-
 μαι, καὶ αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς τὰς νεκρὰς, ὡς
 ἐν νεκροῖς ἐλθόντες· καὶ δοκεῖ μοι συνάπτεσθαι
 τὸ αὐτὸ σημεῖον ὁ σωτὴς τῶ λόγῳ ἔκατα
 τὴν ἰωνᾶ σημεῖον, λέγων ἐχ' ὅμοιον ἐκείνῳ μό-
 νον διὰ τὸ σημεῖον τῶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ
 ἐκείνο, περὶ γὰρ τῶ. ὁ σημεῖον ἐ δό-
 κησεν αὐτῇ, καὶ μὴ τ' σημεῖον ἰωνᾶ ἔπει-
 α φησὶ ὁ κύριος ἐκείνο τῆτο ἡ, τῶ ἐκείνο
 τῆτο δηλωτικὸν γεγονέναι, ἵνα ἡ ἐκείνη λέσσις
 τῶ σημεῖον ἀσάφειαν αὐτῶν ἐχόντων τῶ πα-
 θεῖν ἡ τὴν σωτῆρα, ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ τ' γῆς τρεῖς
 ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας πεποικέναι· ἀμα ὁ
 καθολικὸν π μανθάνομεν, ὅτι ἐπὶ τ' σημεῖον
 σημαίνει πεκασον τῶ ἀναγεγραμμένον ση-
 μεῖον, ἔτε ὡς ἐν γηρομνήσεσι, ἔτε ὡς ἐν τῇ
 δηλωτικὸν πνός ἐστιν ὕψερων πηξερμῶν. οἷος τ'
 σημεῖον ἰωνᾶ ὁζόντων μὴ τρεῖς ἡμέρας διὰ τ'
 καλίας ἔκπτες, τ' τῶ σωτῆρα ἡμῶν ἡ ἀ-
 νασάσεως μὴ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ἀνι-
 σταμῶν διὰ τῶ νεκρῶν. ὁ ἡ αὐτῶν λεγο-
 μῶν σημεῖον τ' ὡς τῶ πάλῳ δηλωτικὸν
 ἐν τῶ. ἡμεῖς γὰρ ἐσμὲν ὡς τῶ. ζῆται δὲ
 ὁ πᾶν τ' ἐν τοῖς παλαιαῖς γραμμασι ση-
 μεῖον, πᾶν ἐν τῇ κατὰ γράμματός ἐστι. ὁ
 τ' ἐν τῇ κατὰ διαθήκην ὀνομαζόμενον σημεῖον, πᾶν
 ἐν τῇ ἡ ἐν τῶ μέλλοντι αἰῶνι δηλωτικὸν, ἢ
 ὁ ἐν τῶ ὕψερων γενεᾷς, μὴ τ' γεγονέναι τ'
 σημεῖον· ὁ πονηρὸν μὲν εἶπεν αὐτῶς ἡμεῖς, διὰ
 τὴν διὰ τῶ πονηρῶ ποιότητά ἐς αὐτῶς ἐλθε-
 νομῶν. ἐπὶ ἡ πονηρία, ἐκαστὸν κατοποιᾷ.
 μανχαλὶδα ὁ διὰ τῶ, ἐπεὶ τὴν τροπικῶς λεγο-
 μῶν ἀνδρα, π ἀληθείας λόγον, ἢ νόμον καὶ αὐ-

καὶ πότες οἱ φαρισαῖοι, ὁ σαδδουκαῖοι, ἐμοιχαδίθησαν τῶ ψάδες καὶ νόμος τ' ἀμαρ-
 τίας· ἐν γὰρ δύο εἰσὶ νόμοι, ὅτε ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν ἀντεσθῶν δόμῳ τῶ νόμου ἔνοος, καὶ ὁ
 νόος, λεκτέον ὅτι ὁ μὲν ἔνοος, τρεῖς ἐν ὁ πνύματικος, ἀντὶς ἐστὶν ὡς ὁ ἡμῶν διὰ
 θεοῦ γυνή ἢ ψυχὴ, ἀνδρὶ τῶ νόμῳ, κατὰ τῶ γεγραμμένον· ὡς ὁ θεοῦ ἀρεμύζεται
 L1 2 rum

vero Jonæ, juxta petitionem illorum, non
 signum erat solummodo, sed etiam signum
 de cælo: ita ut tentantibus, & signum de
 cælo petentibus, nihilominus pro eximia
 sua bonitate signum dederit. Nam si quem-
 admodum Jonas tres dies ac tres noctes
 transegit in ventre ceti, ita Filius hominis
 in corde terræ, & deinde ex illa resurrexit;
 unde dicemus signum fuisse resurrectionis
 Jesu, nisi e cælo? cum præsertim tempore
 passionis signum fuerit latroni, summo be-
 neficio in Dei Paradisum evecto; postea
 etiam, opinor, descendens in infernum ad
 mortuos, velut inter mortuos liber. Et Ser-
 vator quidem videtur mihi signum à se pro-
 ducitur, cum ratione signi Jonæ conjun-
 gere, dicens non à se signum dari simile dun-
 taxat illi, sed id ipsum: nam observa id:
 Signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ Pro-
 phetæ. Hoc igitur illud erat, propterea quod
 illius hoc declarationem continebat, ut il-
 lius signi obscuritatem à se habentis solutio
 fit, passum esse Servatorem, & in corde ter-
 ræ tres dies, & tres noctes transigisse. Si-
 mul etiam discimus aliquid generale, nem-
 pe si signum aliquid significat, unum quod-
 que signorum quæ scripta sunt, sive tan-
 quam in historia rei gesta, sive tanquam in
 præcepto aliquam rem deinde completam
 significare: signum, verbi gratia, Jonæ
 post triduum e ventre ceti exeuntis, signum
 erat resurrectionis Servatoris nostri, post
 tres dies, & tres noctes resurgentis à mor-
 tuis: & quæ dicitur circumcisio, signum erat
 illius quæ à Paulo declaratur his verbis. Nos
 enim sumus circumcisio. Quare vero & tu,
 quodcunque signum in antiquis Scripturis
 continetur, ejus rei in recentiori Scriptu-
 ra signum sit: & quod in Novo Testamen-
 to signum nominatur, eequamnam rem si-
 gnificet vel in futuro sæculo, vel certe in
 futuris temporibus, postquam factum fue-
 rit signum illud. Ac generationem quidem
 malam dixit illos, propter qualitatem quam
 à malo contraxerant; malitia autem est vo-
 luntaria maleficientia: adulteram autem,
 propterea quod Pharisei & Sadducei reli-
 cto, qui vir tropice appellatur, veritatis ser-
 mone, vel Lege, à mendacio & Lege pec-
 cati adulterio polluti sunt. Nam si duæ sunt
 Leges, & ea quæ in membris nostris repugnat
 Legi mentis, & Lex mentis; dicendum est,
 Legem mentis, hoc est spirituales, virum
 esse, cui à Deo tradita est in uxorem anima,
 nempe viro Legi, juxta id quod scriptum
 est: A Deo autem conjungitur viro uxor, alte-

2/ai. 87. 6.

Phil. 3. 3.

Rom. 7. 13.

Marc. 10. 9.

διώμις αὐτοῦ καὶ μὴν, ἡλικιωτάτα τ' ἀνθρώ-
πων, ἡλικίᾳ καὶ ἡλικίᾳ γυναικὶ αὐτῇ, μοιχὸς
ἐπ' αὐτὴν ἐμφύσιον ἐχέρας ὑποδ' ἔδεξ' αὐτῇ δι-
ξέειν τὸν λόγον μὲν ταῦτα γέγραπται, ὅτι καὶ
ἔπειτα αὐτὰς ἀπῆλθε. πῶς γὰρ οὐκ ἐμελλεν ὁ
νῦν ὁ λόγος καὶ ἀπὸ τῆς τῶν μοιχαλίδων
γυναικὶ ἀπῆλθε ἀπ' αὐτῆς; ἔπειτα δ' ἐν ὅτι τῶν
ἐκείνων συναγωγῶν ὡς μοιχαλίδων καὶ ἀπὸ
τῶν ὁ δ' ἔδεξ' ὅτι, ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἔ-
λαθε γυναικὰ πορνείας, τὰς δὲ τὸ ἐνθάδε. ἐπεὶ
ἐκείνην ἔβλεπεν, ὅντας πόλιν περὶ τὴν γενόνασι πορ-
νείας, ὅτι τὴν ἡράβειν ἡ πόρνη, τὴν ἑποῖα καὶ ἄλλοι
πορνοῦσαν, ἀπῆλθεν διὰ τὴν πορνείαν, μὲν ἔπειτα
πορνοῦσαν, ἀλλ' ἐλθόντα ὅσα τὰς ἑποῖα
πορνοῦσαν, ἔβλεπον αὐτὰς τὴν τὴν μετὰ τοὺς ἄλλους
πορνοῦσαν, ἀλλ' ἐλθόντα τῇ τῇ ἀγίας πολιτείας τῇ
μετὰ τοὺς ἄλλους, διὰ τὴν ἀμωμὴν τὴν λεπτὴν, τὴν
ἐκείνην διὰ τὴν ἀμωμὴν ὅσα γέγραπται.

Περὶ τῆς ζύμης τῶν φαεινῶν.

Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῖς τὸ πέραν,
ἐπελάβοντο αἵτες λαβεῖν ἑπὶ μὴ χεῖρισμοι
ἡσίου ἀέρος, οἱ ποὺ δὲ πέραν, τοῖς ἐλθεῖσι μα-
θηταῖς εἰς τὸ πέραν. ἄλλων γὰρ ἐχρηζον ποὺ
δὲ πέραν, καὶ ἄλλων ἐδόντο εἰς τὸ πέραν, δια-
στὰ ἀμειψισαντες δὲ πᾶν γινώσκοντες εἰς τὸ
πέραν ἄρτες, ἐπελάβοντο αὐτες σὺν ἑαυτοῖς
λαβεῖν εἰς τὸ πέραν ὃ γέγονασι μαθηταὶ γὰρ
ἡσίου, οἱ διαβάντες διπλὴν ὁσωματικὴν ἴπην αὐ-
πώματτα, καὶ διπλὴν αἰσθητὴν ἴπην αὐ-
πώματτα καὶ ἰσχυρὰ ἰσχυρὰ πνευματικὰ γὰρ διὰ τὴν
ἐξουσίαν αὐτῶν πέραν δόξα μύρης πνευματικῆς
παυλοποιεῖν ἴπην αὐτῶν σκευὰ, ἔπει τοῖς εἰς τὸ
πέραν ὁ ἡσίου, ὁρᾶτε, καὶ πορεύεσθε ἰσχυρὰ π-
νεύμα διδασκαλίας καὶ ζύμης ἀληθῶς πα-
λαιᾶς καὶ τὴν ψυλὴν γράμματος, διὰ τὸ ὅτι
ἀππληγυμῶν τὴν διποκακίαν, ὅπως παρῆχον
φαιεταίον, καὶ σαδδουκαίον, ἀφ' ἧς ἐξέλετο ἡ-
σίου ἐπὶ ἡσίου ἡσίου μαθητῶν, ποιήσας αὐ-
τοῖς νέον καὶ πνευματικὸν φύεσμα, ἑαυτὸν πα-
ρευχόμενος τοῖς διποσᾶσι τὴν ζύμης τὴν φαιεταίον,
καὶ σαδδουκαίον, καὶ πορεύεσθιν αὐτῶν, ἀε-
τοῖς ζῶντα δὲ ζῶντα κατὰ βεβηκότα, καὶ ζῶντα
διδόντα τὸ κόσμον ἑπὶ τὸ ὅδος ἐστὶ τῇ μηκετι
χεῖρισμῶν ζύμης, καὶ φανεραῖς, καὶ διδα-
σκαλίᾳ φαιεταίον, καὶ σαδδουκαίον, πορεύερον
μὴ τῷ θεωρεῖν, δεύτερον ὃ τὸ πορεύεσθιν, ἵνα
μηποτε ὁ αὐτὸς μὴ βλέπειν καὶ δὲ ἀποσσεξίας
μετὰ ἀληθινῆς ἀππογορευμένης ζύμης ἐκείνων

traria, anima humane victrix facta, & illi
commista, adultera est illius sponsum a Deo
sibi datum habens, nempe Verbum. Post
hæc scriptum est, *Relictus illis abiisse*; quo-
modo enim sponsum Verbum non reliquit
adulteram generationem, & ab illa non
receffisset? Dixervis autem, Dei Verbum re-
lictâ Judæorum Synagogâ, tanquam adulte-
ra, ab illa discessisse, & uxorem scortatio-
nis cepisse, eos nempe qui ex Gentibus sunt,
quandoquidem illi facti sunt meretrices,
cum essent civitas fidelis Sion: hi vero, *Ista i. 1.*
quemadmodum Rahab meretrix, quæ *lof. 6. 25.*
speculatores exceperat, cum universa fami-
lia servata est; non amplius præterea scortat-
is, sed ad pedes Jesu accidens, & eos la-
crymis penitentie rigans, & sanctæ vitæ
inguentorum fragrantia inungens, propter
quam Simoni Leproso, priori nempe popu-
lo, cum exprobratione ea dixit quæ scripta
sunt.

C De fermento Phariseorum.

Et quum venissent Discipuli ejus trans fretum, oblii sunt panes accipere. Quoniam Discipulis qui præterierant, ij jam non utiles erant panes quos habebant, priusquam transirent; aliis enim opus illis erat, antequam transirent, & aliis item, postquam transissent; propterea cum tendentes ad ulteriorem ripam, panes asportare neglexissent, oblii sunt eos secum accipere. Trans fretum autem iverunt Discipuli Jesu, qui à corporeis ad spiritualia transiverunt; & à sensilibus, ad ea quæ intellectu comprehenduntur. Ac forsitan ut eos averteret, qui animo jam ad carnalia recurrere inciperant, postquam fretum trajecissent, dixit iis Jesus, qui transiverant: *Intuemini & cavete.* Erat enim massa quædam doctrinæ & fermenti vere veteris, quod erat secundum nudam literam, proptereaque ab iis quæ ad nequitiam pertinent, solum non erat, quâ massam Pharisei præbebant, ac Saddu- duci; de qua amplius non vult Jesus suos Discipulos comedere, utpote qui eis recen- tem & spiritualem massam confecisset, se ipse præbens iis qui à fermento Phariseo- rum, & Sadducæorum recesserant, & ad se accesserant, panem vivum qui de cælo de- scendit, & qui vitam dat mundo. Quando- quidem autem ei qui non amplius fermento, & massa, ac doctrina Phariseorum, & Sad- ducæorum usus sit, hæc est via, primum quidem ut videat, secundo autem ut caveat ne quis aliquando ex eo quod non intueatur & non caveat, prohibiti illorum fer-

menti particeps fiat; propterea Discipulis A
primum dicit: *Intuemini*; deinde: *Cavete*.
Fertipicium igitur est, & attentorum, se-
parare fermentum Sadducæorum, & Phari-
sæorum, omnemque cibum qui non est ex
1. Cor. 5. 8 *azymis sinceritatis & veritatis*, à pane vivo,
& qui de caelo descendit, ut ea quæ Pha-
risæorum, & Sadducæorum sunt, non quis
admittat, sed comedendo vivum & verum
panem animo confirmetur. Id vero quod
dictum est, opportune iis applicemus, qui
Christianorum more vivere volunt: hi B
enim non intuentur, neque cavent à fer-
mento Pharisæorum, & Sadducæorum; sed
præter voluntatem Jesu qui illud prohibuit,
Pharisæorum panem comedunt. Et quicun-
que, opinor, animum inducere nolunt Le-
gem esse spiritualem, & futurorum bono-
rum umbram continere, & umbram esse fu-
turorum, nec quarunt cuiusnam futuri bo-
ni umbra sit unaquæque Lex, non intuen-
tur, neque cavent à fermento Pharisæo-
rum: qui autem & mortuorum resurrectio-
nem improbant, non cavent à fermento
Sadducæorum; & multi quidem inter eos
qui diversis ab Ecclesiæ opinionibus adha-
rent, propter suam circa mortuorum resur-
rectionem incredulitatem, ii sunt qui fer-
mento Sadducæorum sunt imbuti. Dum
hæc diceret Iesus, cogitabant Discipuli, non
clara quidem voce, sed in corde suo dicen-
tes: *Quia panes non accepimus*. Ac talia ferme-
Matth. 16. 17. rant quæ dicebant: si quidem haberemus
panes, de fermento Pharisæorum, & Saddu-
cæorum non caperemus; sed quoniam præ
panum inopia periculum est, ne de fermento
illorum capiamus, non vult autem Ser-
vator nos ad illorum doctrinam iterum re-
currere, propterea illud nobis dixit: *Intue-
mini, & cavete à fermento Pharisæorum, &
Sadducæorum*. Et hæc quidem illi cogita-
bant: Iesus autem ea quæ in illorum erant
cordibus respiciens, & sermones qui in illis
habebantur audiens, utpote cordium ve-
rus inspector, insinuat illos, tanquam non
advertentes, neque memores panum quos
ab ipso acceperant; propter quos, etiam si
panibus indigere viderentur, fermento ta-
men Pharisæorum, & Sadducæorum non
egebant. Deinde exponens & apertius si-
gnificans iis quos varia panis & fermenti si-
gnificatio incertos faciebat, non de sensili
pane se illis locutum, sed de fermento in
doctrina contento, subnequit: *Quare non in-
Matth. 16. 11. telligitis quia non de pane dixi vobis, sed cavete
à fermento Pharisæorum, & Sadducæorum?*
Etiam si interpretationem dilucide non de-
clarasset, sed etiamnum in tropologico fer-
mone perflisteret, intellexerunt Discipuli

μαθηταίς, καὶ δεύτερον τὸ, *καὶ ἐσέχετε δια-
ρατικὸν οὖν ἐστὶ καὶ τὸ ἐκ πικρῶν χειρῶν ἐν τῷ
ζύμῳ τῶν σαδδουκαίων, καὶ φαρισαίων, καὶ
πάσαν οὖν ἀζύμων ἐλκευείας ἢ ἀληθείας
τερφύω* διὰ τὸ τὸν ζῶντα ἄγετε, καὶ εἰς ἕρπον-
κατὰ βεβηκότα, ἵνα τὸ μὲν τῶν φαρισαίων, καὶ
σαδδουκαίων μὴ περὶ τὸν ζῶντα ἀληθι-
νὸν ἄρτον ἐστίον περὶ τὸν ψυχικὸν καὶ τὸ
ρητὸν δὲ καὶ τὸν ἀνθρώπου τὸν φερόμενον τῶν τῶν
χειρῶν ἐν αἰσθητοῖς τῶν σωματικῶν ἐστίον
ἐστὶν. ὅτι ὅταν ὁ ἄρτος, εἰς τὸν περὶ τὸν ζῶντα
ζύμῳ τῶν φαρισαίων, καὶ σαδδουκαίων ἀλλὰ
τὸ βέλμας ἀπαγορεύσονται αὐτῶν
ἵνα τὸν φαρισαίων ἄρτον. ἐστίον ἐστὶ πάντες
οἱ, οἱ μαθηταί, οἱ οἱ βέλμας. φερόμενον ὅτι νόμος
πνευματικὸς ἐστὶν, ἐστὶν οὖν καὶ τῶν μελλόντων
ἀγαθῶν, καὶ οὖν ἐστὶ τῶν μελλόντων, εἰς τὸν
σιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐστὶν οὖν ἐκαστος τῶν
νόμων, καὶ ὁ ἄρτος, εἰς τὸν περὶ τὸν ζῶντα
ζύμῳ τῶν φαρισαίων, οἱ καὶ τῶν τῶν νεκρῶν
ἀδελφῶν τῶν ἀδελφῶν, καὶ φυλάσσονται διὰ τὸ
ζύμῳ τῶν σαδδουκαίων. καὶ πολλοὶ γὰρ τῶν
ἐτεροδόξων διὰ τῶν ἀδελφῶν ἀναστάσεως νεκρῶν
ἀπίστω ἐστὶν οἱ ἐμφυεῖς τῶν τῶν σαδδου-
καίων ζύμῳ ταῦτα δηλοῦνται. ὅτι ἵνα διελ-
γίζοντο ἐγγεγῶς λέγοντες οἱ μαθηταὶ ἀλλ' οἱ
ταῖς καρδίαις ἐστίον, ὅτι ἀρετῶν οὖν ἐλάττω
καὶ οὖν ἐστὶν οὖν ἀρετῶν, καὶ μὲν ἐγγεγῶς
ἀρετῶν, οὖν ἀνὰ τὸν ζύμῳ τῶν φαρισαίων ἐστὶ
σαδδουκαίων ἐλκευείας. ἐπὶ τὸν ἀρετῶν ἀ-
ρετῶν κινδυνεύοντες διὰ τὸ ἐκείνων ζύμῳ λα-
βεῖν, ἐβέλετο ὁ ἱερεὺς οὖν τῶν παλινδρόμων
ἐπὶ τῶν ἐκείνων διδασκαλίᾳ, διὰ τὸ τὸν
εἶπε τὸ ὁ ἄρτος, καὶ τὸν περὶ τὸν ζῶντα
τῶν φαρισαίων, ἐστὶν σαδδουκαίων, ἐστὶν οὖν
ἐκείνοι διελγίζοντο. ὁ ὅτι βέλεται ἵνα οὖν
ταῖς καρδίαις αὐτῶν, ἐστὶν ἀρετῶν τῶν ἐν αὐταῖς
λόγων, ὅτι τῶν καρδιῶν ἐπισκοπῶν ἀληθείας, ἐπι-
πλήσσει αὐτοῖς, ὡς ἐνοῶν, εἰς τὸν μεμνημένον
ἄρτων, ὡν παρ' αὐτῶν ἐλκευείας. διὰ τὸ ἐκεί-
νους ἀρετῶν ἐστὶν ἀρετῶν, οὖν καὶ τῶν
φαρισαίων, καὶ σαδδουκαίων ζύμῳ ἐλάττω
φθιζόντων, καὶ γυνώσκοντες παρ' αὐτοῖς τῶν
μυθῶν διὰ τῶν ὁμωνυμῶν ἀρετῶν ἐστὶν οὖν
μὴ ἀδελφῶν ἐλεγεῖν αὐτοῖς ἀρετῶν, ἀλλὰ
ἀδελφῶν τῶν διδασκαλίᾳ ζύμῳ, ἐπὶ τῶν
πᾶσι νοοῦντες ὅτι ἐστὶν ἀρετῶν ἐπὶ τῶν
χετε ὅτι διὰ τὸν ζύμῳ τῶν φαρισαίων ἐστὶ
σαδδουκαίων καὶ τῶν γυνώσκοντες αὐτοῖς τῶν
μνησάν, ἀλλ' ἐστὶ ἐπιμνησάν τῶν τῶν ποιοῦντων οἱ μαθηταί, ὅτι ὁ λόγος τῶν τῶν
ἀδελφῶν

αὐτοὶ διδασκαλίᾳ, τρυπῶνς ζύμης ἐξημυρῶν, A
 ὡς ἐδιδάσκον φαρισσαί, καὶ σαδδουκαῖοι ὅσον
 μύρον ἐχούμεν συν ἡμῖν τὴν ἰσοῦς ποιου-
 μένῳ φάρμακον ἐπαγγελίᾳ. ἰδὲ εἰς μεθ' ὑ-
 μῶν ἐμὴ πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας
 τῆς αἰῶνος, ἔδωκάμεθα ἡς δύειν, ἔδωκεν
 τρεφῆναι, ὡς διὰ τὴν δύσιν αὐτῶν ζητεῖν
 καὶ τὰ φαρισαίων, καὶ σαδδουκαίων τῆς
 ἀπεργασίας ζύμης λαμβάνειν, καὶ ἐκτείν-
 ηνται ὅτι ἂν ποτε καὶ οὗτοι συνόντες αὐτοῖς
 ἡμῶς ἀποφύγῃ, ὡς ἐν τοῖς ἀνθρώποις λέλεκται,
 ἐν τῇ ἡδὴ ἡμέρᾳ τρεῖς ὄψα ἡμέρας μοι, καὶ
 οὐκ ἔρχομαι πρὸς φάγωσιν. ἀλλὰ καὶ ἔτι συ-
 βῆ, καὶ βελούρον ἡμᾶς ἡνείκεν ἀπολύσαι,
 ὡς ἐκλυθῶμεν ἐν τῇ ὁδῷ, δι' ἡμεῖς ἔτι
 τοῖς ὄψα τοῖς μαθηταῖς ἀρεῖς, καὶ ποιεῖ ἡμῖν
 φάρμακον διὰ τὴν ἐπίαν ὡς ἀποδεδωκεν ἡμῖν
 ἀρεῖς, ὡς ἐπὶ αὐτοῖς ἐπὶ τῇ καὶ ἔτι τῇ
 ἐργασίᾳ, διὰ τὰς οὐρανίας καὶ πάντων τῶν θε-
 οῦ πατρὸς ἔτι σωτῆρος ἐν τῇ καὶ ἔτι μα-
 θητῶν διαφύγειν, ὅτι καὶ, διαλογίζομεν ἐν
 ἑαυτοῖς τὴν μαθητῶν, καὶ λεγόντων ἀρεῖς καὶ
 ἐργασίας τῆς διαλογισμῶν τῶν ἰσοῦς, καὶ ἡ-
 μῶν, πρὸς διαλογίζεσθαι ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι, ὅτι
 ἀρεῖς οὐκ ἐλάττεται, οὐκ ἀνθρώπων ὡς ἡ μόνω-
 ῦται, ὅτι γινώσκει ὡς καρδίας τῶν ἀνθρώπων,
 ὡς ὁλοκλήρως ἐν τῇ τρίτῃ τῇ βασιλείᾳ φησιν,
 οὐρανὸς ἐπὶ τῇ ἰσοῦς ἐπιόντων. περὶ ἔχετε
 διὰ τὴν ζύμην, συνήκαμε οἱ μαθηταὶ ὅτι οὐκ
 ἔστι περὶ ἔχειν διὰ τὴν ἀρεῖς, ἀλλὰ διὰ τὴν
 διὰ τῆς φαρισαίων, καὶ σαδδουκαίων, ἐπι-
 στήσεως ὅτι πρὸς ἂν ζύμην ὀνομάσῃ, ἕως δι-
 αχλὺς τρυπολογεῖται, ἕως ὅτι νόμος, ἕως καὶ ἐν
 ταῖς ἡμέραις τῆς νόμου γραφῆς, ἕως ὅτι μήποτε ζύ-
 μης ἔστι περὶ ἔχειν, ὅτι τῇ ἰσοῦς ἀρεῖς. ἔτι
 δὲ ὡς διαχλὺς τρυπολογεῖται διδασκαλίᾳ, ἀλλὰ
 ἕως αὐτὸς μόνον αἰτίας ἀγαθῶν διὰ τῆς
 ἰσοῦς ὅτι ἀντιπρὸς τὰ διὰ διδεδωκεν αὐτοῖς τὴν
 μαθητῶν ἐλθόντων ἐς τὴν πύλιν διὰ ταῖς
 ἐλθόντων ἐς τὴν πύλιν ὁνομαζέμεν ὡς ὀλιγόπιστοι,
 καὶ ὡς ἐδὲ πρὸς νόον, ἔδωκεν μνημονοῦν τῶν
 ἰσοῦς ἰσοῦς γεννημένων, ἔτι χαλκὸν ὅτι ὁμοῦ
 ὡς ἐπὶ εἶπεν, ὅτι ὡς περὶ τὸ τέλειον, ὅτι
 ὁ δὲ ἰσοῦς, ὅτι ἡμερᾶς καταργηθήσεται, πᾶ-
 ρα ἡ ἐν ταῖς πίστες ἡμῶν ὀλιγόπιστοι ἐστὶν, καὶ ὡς
 περὶ ὁνομαζέμεν ἐδὲ πρὸς νόον οἱ ἐν μέρεσι γι-
 νώσκοντες, ἔδωκεν μνημονοῦν. ἔτι διὰ δι-
 αχλὺς, καὶ συμπαρακείμενον μνήμην ἀναλα-
 βῶν διὰ ταῖς τὰ πᾶσι τὰ φύσεις τῶν θεοσημάτων, ἔτι δὲ ἐστὶ καὶ ἐν ταῖς μαθητῶν ὅτι καὶ
 ὅτι μόνον διαλογισμοῖς ἐς ἐν ἑαυτοῖς διαλογίζομεθα, ἔδωκεν ὅτι ἐκκαλέμεθα, καὶ ὡς ὀλι-

A ferromenon habere Servatorem de doctrina,
tropicis, fermentum, dicta, quæ à Phari-
sæis, & Sadducæis tradebatur. Quamdiu igitur
nobiscum habemus Jesum promissum
facientem, quod tale est: *Ecco ego vobiscum* *Matth. 28.*
sum omnibus diebus, usque ad consummationem
seculi, jejunare non possumus, nec alimen-
tis indigere, ita ut propter illorum inopiam,
etiam à Pharisæis, & Sadducæis vetitum fer-
mentum accipere & comedere studeamus.
Erit autem aliquando illud tempus, quum
illo præfente deerint nobis alimenta, ut lu-
perius dictum est hoc loco: *Triduo jam per-* *Matth. 15.*
severant mecum, & non habent quod mandu- *32.*
cent: sed etiam si id contingat, dimittere
nos jejunos nolens, ne deficiamus in via,
benedicit panibus qui sunt apud Discipulos,
efficitque ut è septem panibus, quemadmodum
tradidimus, supersint nobis septem
sportæ. Illud præterea observandum est,
propter eos qui Servatoris divinitatem ex
Evangelio Matthæi non valde probari pu-
tant, videlicet reputantibus apud se Disci-
pulis, & dicentibus panes se non habere,
nosse illorum cogitationes Jesum, & dicere:
Quid cogitatis inter vos modice fidei, quia pa-
nes non habetis? rem humanam non fuisse.
Solum enim corda hominum novit Domi-
nus, ut ait Salomon Regnorum tercio. Quo-
niam autem, postquam Jesus dixit: *Cave-* *3. Reg. 8. 19*
te à fermento, intellexerunt Discipuli non di-
xisse illum cavendum esse à panibus, sed à
doctrina Pharisæorum & Sadducæorum,
adverte, an ubicunq; fermentum nomina-
tur, pro doctrina tropice explicetur, sive
in Lege, sive in Scripturis quæ Legem se-
quuntur: ita etiam an fermentum super al-
tare non offertur: nec enim par est preces
habere rationem doctrinæ, sed esse dunta-
taxat petitiones bonorum à Deo. Quæ si ve-
rit autem quispiam propter ea quæ à nobis
scripta sunt de Discipulis qui transierunt,
possint alicui, postquam trajecerit, modi-
ca fides exprobari, quodque nondum in-
telligat, & nondum eorum meminere quæ
à Jesu facta sunt. Ad hæc, opinor, non di-
ficile fuerit dicere, ratione habita perfecti,
quod cum adveniret, evacuabitur quod ex
parte est, omnem, quæ hic est, fidem no-
stram, incredulitatem esse: & illius ratione
habita nondum nos intelligere, qui ex par-
te cognoscimus, neque recordari: nec enim
sufficientem & æqualem magnitudini na-
turæ rerum speculandum memoriam capere
possumus. Præterea & inde discere est
nonnunquam nos propter solas cogitatio-
nes quas intra nosmet agitamus redargui, &
tanquam exigua prædixis fide infirmulari.

Arbitror autem ego, quemadmodum corde tantum quis adulteratur, non omnino ad facin^o ipsum progrediens; ita & reliqua que verita sunt, solo corde aliquem committere. Quemadmodum ergo qui solo corde adulteratur, pro ejusmodi adulterio punietur; ita & qui eorum quæ prohibita sunt quidpiam corde perpetravit; verbi gratia qui solo corde furtum admisit, vel corde duntaxat falsum dixerit testimonium, non perinde ut qui revera furatus fuerit, vel facinus inde falsi testimonii commiserit, sed tantum ut qui talia corde fecerit, punietur atque id quidem, si per ipsum solum steterit, quo minus ad nefarium facinus perpetrandum accesserit. Nam si præterquam quod voluit, attentavit quidem, sed parum processerit; itidem punietur, ut qui non solo corde, sed opere ipso peccaverit. Ad hæc aliquis quaesiverit, an quis corde solo adulteratur, licet ipsum adulterii opus non admisit, sed solo corde intemperans sit. Simile facies de reliquis rebus laude dignis. Habet autem aliquis locus iste, quo probabiliter falli possumus, quod ea, opinor, ratione removendum est. Adulterium in corde admissum, minus est peccatum, quam si quis opus ipsum adjunxerit. Fieri autem non potest pudicitiam esse in corde, quæ actionem pudicam impediatur: nisi quis super ea re assumat in exemplum, juxta Legem, virginem in solitudine violatam. Ponatur enim cor alicujus esse purissimum; vim autem in re impudica corpori casto vitium obtulisse. Hæc quidem mihi in occulto casta omnino esse videtur, corpore vero non ita pura esse, qualis erat ante vim illatam; sed non propterea quod non pura sit, jam & impudica est. Hæc autem dicta sunt, propter illud: *Cogitabant inter se dicentes, Quia panes non accepimus; cui subjungitur illud: Sciens autem Iesus dixit; Modica fidei, quid cogitatis inter vos? & quæ sequuntur; nam expendi par erat vituperium eorum quæ sunt in occulto; & simul laudem eorum quæ sunt in occulto. Miror autem Discipulos, antequam sermo explicatus illis fuerit à Jesu, in animum induxisse suum sancire libi Præceptorem ac Dominum, ut à Pharisaorum, ac Sadducæorum sensili fermento, tanquam non puro, ac propterea vitio caveant; adeo ut, cum etiam panes non assumerint, eorum fermento non utantur. Simile autem quaeremus & in aliis; sufficit autem, exempli causa, quod de Samaritana scriptum est his verbis: *Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum. Qui autem biberit ex**

Deut. 22.
25.

Ioh. 4, 13.
14.

μην, ὅτι ἄγερας οὐκ εἰλήφουσιν, τῇ ἐκείνων ζύμῃ χρησάντων. τὸ δὲ ὅμοιον ἐστὶν αὐτῶν ζήτησαι μὴν, ἀρκεῖ δὲ ὡς ἀδείματ^{ος} χάριν τ^ὸ αἰετ^{ος} τ^ὸ σαμαρείτῃ^{ος} ἐν τῷ πᾶσι ὁπίωσιν αὐτῶν ὡς ὕδατ^{ος} τέτρε, διψήσει πάλιν. ὅς δὲ ἀν^{τι} πῆσιν ὡς ὕδατ^{ος} ἐγὼ δώσω αὐτῶν, ἐν τῷ

Ἀπὸ τοῦ οὐνοῦ ἐλθόμεθα· ἐγὼ δὲ ὁμοιωτῶσθε μοι·
χάρις τις ἐν τῇ καρδίᾳ μόνῃ, & πάντως φησὶ
καὶ τῇ τῶν περὶ ἐξω, ἐγὼ καὶ τὰ λοιπὰ τ^ὸ
ἀπαγορευμένων ἐν μόνῃ τῇ καρδίᾳ τις περὶ
τεῖ· ὡς οὖν ὁ μοιχὸς ἐν τῇ καρδίᾳ ἀνα-
λογον τῇ τῷ αὐτῇ μοιχείᾳ κολαδῆσαι· ὡς
καὶ ὁ τῷ ἀπαγορευμένων ποίησας ἐν τῇ καρ-
δίᾳ, φερὲν εἰπὲν κλέψας ἐν μόνῃ καρδίᾳ, ἢ ψευ-
δομαρτυρήσας ἐν μόνῃ καρδίᾳ, ἐγὼ ὡς καὶ
ἐγὼ μὴ κλέψας, ἢ καὶ τῶν περὶ ἐξω τ^ὸ ψευ-
δομαρτυρίας ἀπατελέσας, ὡς ὁ μόνον ἐν τῇ
καρδίᾳ τῷ αὐτῷ ποίησας κολαδῆσαι, καὶ
ἐπὶ παρ^α αὐτὸν μὴ ἴληδε καὶ τῇ τῶν μοι-
χῶν περὶ ἐξω· ἐν γὰρ αὐτοῖς τῷ βεβηλωμένῳ
ἐνεχείρισσε μὴν, & τέτευχε δὲ, κολαδῆσαι
ἐγὼ ὡς τῇ καρδίᾳ μόνῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ περὶ
ἐξω ἡμαρτηκώς· ζητήσαι δὲ αὐτῶν αὐτῶν
αὐτῶν, ἐν μοιχῶν μὴν τις ἐν τῇ καρδίᾳ μόνῃ,
καὶ μὴ τ^ὸ ἔργον τ^ὸ μοιχείας ποίησαι, & σα-
φερὲς δὲ ἐν μόνῃ τῇ καρδίᾳ· τ^ὸ αὐτῶν
δὲ καὶ αὐτῶν τῷ λοιπῶν ποίησας ἐπαμεινέτω· ἐγὼ
δὲ π^ο πιθανῶς ἡμᾶς ἀπαγορεύσας ὁμοιω-
μῶν ὁ τῶν, ὅπως ἔσται, ὁμοιω, καθάπερ τῇ
τέτρε. μοιχεία μὴν γινώσκον ἐν τῇ καρδίᾳ,
ἐλατὸν ἐστὶν ἀμαρτήμα, ἢ ἐν αὐτῇ τῇ καὶ
τῶν περὶ ἐξω· ἀμάρτημα δὲ σωφροσύνη ἐστὶν
ἐν καρδίᾳ, ἐμποδίζουσα τῇ σωφρονικῇ περὶ
ἐξω. ἐν μὴ ἀρετῇ καὶ τῇ τέτρε τῶν ἐν ἐξω
βιασθεῖσθαι ἀναλάβαι, καὶ τὸν νόμον, ἐν αὐτῇ
δεῖμα παρῆναι. ἐγὼ γὰρ τῶν καρδίων πᾶσι
καθαροῦ τῶν, τῶν δὲ βίβιν πεποικῆται ἐν τῷ
ἀκολάσῳ τῶν ὁμοιω τ^ὸ σώματ^{ος}· τ^ὸ αὐτῶν
τῶν· αὐτῇ δὲ δοκεῖ μοι σώφρων μὴν πᾶσι
εἶναι ἐν τῷ κρυπῷ, τῶν δὲ σώματι οὐκ ἐστὶν
καθαροῦ, ὅποια αὐτῶν τ^ὸ βίβιν. ἀλλὰ ἐγὼ
καθαροῦ, ἢ δὴ καὶ ἀκόλαστ^{ος} ταῦτα καὶ διὰ τ^ὸ
ἐλογίζοντο ἐν αὐτοῖς λέγοντες, ὅτι αὐτοὶ οὐ
ἐλάβοντο, ὡς ἀπαφίκεται τό. γινώσκον δὲ ὁ πᾶσι
εἶπεν, ὁ λογισμὸς τῇ διαλογίζεσθαι ἐν αὐτοῖς;
καὶ τὰ ἐξω· ἐδεῖ γὰρ τὸν αὐτῶν τῶν ἐν τῷ κρυπῷ
ψόγον ἀξιοδοτῆσαι, καὶ παρῆναι αὐτοῖς αὐ-
τῶν τὸν ἐν τῷ κρυπῷ ἔπαμον· ταῦτα δὲ
εἰ οἱ μαθηταὶ ὡντο, περὶ τῶν ἀποκρίσεων αὐτοῖς
ὡς ἡσυχία τὸν λόγον, ὅτι ἀπαγορεύει αὐ-
τοῖς ὁ δόξα καὶ ὁ κρυπῶν ἀποκρίσεων αὐτοῖς
φαινομένων, ἢ σαδοκαίων φυλάξαι, ὡς
ἐκαταράν, καὶ διὰ τ^ὸ ἀπαγορευμένων, ἢ αὐ-
τῶν

ἡγοῦντο τὸν αἰῶνα· καὶ ἡδὲ ἐκεῖ, ὅθεν ἔπι τῇ λή-
 ξει, ἡ σαμαρείτης δοξεῖ αἰεὶ καὶ ὑδατὸς αἰ-
 σθητέα ἡ καὶ τὴν σωτηρίαν λέγοντος· ὃς εἰ-
 αὖ πῖπεν ἡ ὑδατὸς· ἐς ἐγὼ δώσω αὐτῇ, ἐς μὴ δι-
 λῆται ἡς τὸν αἰῶνα· καὶ κείνα οὖν τροπολογη-
 ται, καὶ αὐτὴ ἐξ ἑαυτῶν ὑδὼρ πηγῆς ἰσχυρῆς, ἀφ'-
 ἧς ἔπηται ἡ σαμαρείτης, ὑδατὸς ἵπτος· ὅς ἐν αὐτῇ
 καὶ ὁ ὁμοῖον ποιεῖται· ὡς καὶ ἡδὲ ἀρετὴ ἥσδην
 περὶ φητεῖα· μακάρις ὁμη αὐτὸ μόνον ὡμῆν ἡ δι-
 δαχὴ τῶν αἰσθητῶν, καὶ σαδδὲ καὶ αὐτῶν·

Περὶ τὸ καθαρεῖα ἐπερωτήσεως ἔ' ἰσθ',
 πῶς τὴν αὐτὴν λέγουν οἱ ἄνθρω-
 ποι εἶναι.

aqua quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum:
illic enim, pro significatione verborum, Sa-
maritana videbitur existimare aquam feni-
lem promittere Servatorem, quum ait: *Qui*
autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non
sitiet in aeternum. Hæc igitur tropice expli-
canda sunt, & contendenda aqua fontis
Iacob, è quo hauriebat Samaritana, cum
aqua Jesu: & simile hoc loco faciendum est;
fortassis enim neque panes cocti erant, sed
crudum duntaxat fermentum, doctrina
Pharisæorum & Sadducæorum,

De interrogatione Iesu in Cæsarea, quem-
nam ipsum homines esse dicant.

*Veni autem Iesus in partes Cafareæ Philippi, & interrogabat Discipulos suos. Querit a Discipulis Iesus, quemnam ipsum homines esse dicant, ut ex Apostolorum responsione discamus varias, quæ tunc temporis inter Judæos fuerunt, de Servatore nostro opiniones: fortasse etiam ut Discipuli Jesu curiosi semper eorum sagacere doceantur, quod de illo ab hominibus dicuntur: quod ad id iis proderit qui illud faciunt, ut si quid mali dicatur, hujus occasiones omni ope prædicant; sin bonialiquid, ejus causas augeant. Cæterum vide quomodo propter varios in Judæis super Jesu animi motus, ex malefanis quibusdam opinionibus dicerent quidem nonnulli hunc esse Johannem Baptistam, quemadmodum Herodes Tetrarcha, qui quæris suis dixerat: *Hic est Johannes Baptista; ipse surrexit a mortuis, & ideo virtutes operantur in eo*; alii vero Eliam esse eum qui nunc Iesus appellatur, vel reatum, vel ab eo tempore in carne viventem, hoc autem tempore apparentem. Qui dicebant autem Jesum esse Jeremiam, nec Jeremiam Christi typum esse, fortasse iis moti sunt quæ initio Jeremias de Christo dicta sunt, tunc quidem in Propheta non completis, sed nunc in Jesu perfici cæptis, quem *constituit Deus super Gentes, & super regna, ut evellat, & destruat, & disperdat, & dissipet, & adificet, & plantet*, efficiens ut esset Propheta super Gentes quibus sermonem annuntiavit. Sed & quoniam illum esse ex Prophetis dicebant, talia de illo existimabant, propter ea quæ in Prophetis, tanquam in ipsos dicta sunt, in illis autem minime completa fuerunt. At Judæi, utpote velo cordi eorum prætextu digni, falsâ de Jesu opinabantur;*

Ελθόν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν μέσην καὶ σαββαίαν τὴν
φιλίππου· ἠρώτα τὰς μαθητάς αὐτοῦ· πυν-
θίστωτα τῇ μαθητῇ ὁ ἰησοῦς τίνα λέγεσθαι αὐ-
τὸν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, ἢ ἡμεῖς μαθῶμεν ἀπο-
τὴν ἀκριβοῦς τῇ ἀποστόλων τοῖς διαφοραῖς
αὐτοῦ ὡς πῶτε· ἡμῶν ἐν ἰδαίοις γυρομένης
ὑποκρίνεις τότε. ὅχα ὃ καὶ ἡμεῖς οἱ μαθηταί
ἔπος διδάσκονταί αὐτῷ ἀπεργάζεσθαι πε-
ρὶ τῇ λεγομένην ὑπο τῇ ἀνθρώπων αὐτοῦ
συμῶ, ὥς παρὰ τοὺς συμβαλλόμενους τοῖς
ἐκ πλὴν φανερὸν λέγει·, τέταρτος ἀφορμὰς
πυρρὸς πρὸς ἀπειρῶν. ἐπὶ τῷ ἀσέβῳ, τέτα-
ρτος περὶ ὁμοῖς συνάντησιν· πλὴν ὅσα διὰ
τῶν διαφορῶν ἐν ἰδαίοις αὐτοῦ ἔπος κινήμα-
τα τῶν ἀποστόλων ἐκ τῶν ὁμοῖς ἀποστόλων
ἐλθόντες αὐτῷ ὅτι * ἰωάννης ὁ βαπτιστής, ὁμοῖ-
ος ἡμεῖς τῷ τετραδελχῇ τῷ ἐπὶ πάντι τοῖς παισὶν
ἀπὸ τοῦ ἰωάννης ὁ βαπτιστής, αὐτὸς ἡγε-
μένην νεκρῶν, καὶ διὰ τῆς αὐτῶν δυνάμεως ἐνε-
ργῶν ἐν αὐτοῖς· ἄλλοι δὲ ὅτι ἡλίας ἐστὶν ὁ νῦν
καλεσθῶν ἰησοῦς, ἡ δὲ γένεσις τοῦ μετὰ
δοῦναι, ἡ ἐκτερεῖ ἐν σαρκὶ ζῶν, καὶ τὸν πα-
τρὸς ἀποφαινεῖ χρόνον· καὶ οἱ φάσκοντες ὅτι
ἰερεμίας ἐστὶν ἰησοῦς, καὶ ἐκ τῶν χριστῶν
ἀρεσκείας, ὅχα ἐκ τῶν ἐξημερῶν ἐν ταῖς δι-
αφοραῖς ἔρεμιας αὐτοῦ χριστὸς ἐκινήθησθαι, ὃ
πληρωθῆναι μὴ ἐν τῷ περὶ τῆς φωνῆς τότε, δι-
δακτικῶν ὃ πληρῶν ἐν τῷ ἰησοῦ, ὃν ἔδετο
ὁ θεὸς εἰς ἐξῆν, καὶ βασιλείας ἐκείνου, καὶ
καταστάσκειν, καὶ ἀπολλύνειν, καὶ ἀνομοδο-
μεῖν, καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ, περὶ τῆς αὐτοῦ
ἐξῆν ἡγεμένης ποταμοῦ ἐκινῶν τὸν λόγον· ἀλ-
λα ἐοικέντες ὅτι ἐστὶν ἡ τῇ περὶ τῆς τοῦ
ἐν τοῖς περὶ τῆς αὐτοῦ αὐτοῦ μὴ ῥηθέντα,
ἰδαί, ὡς αὐτοῖς τῷ ἐπὶ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν καλῶν

Mia

Pe²

illud Apostolis, sed & omnibus qui creditu-
 ri erant: *Trader autem fratrem in*
mortem, & quæ sequantur; sed & hoc: O-
mnis ergo qui confitebitur me, & reliqua,
 non Apostolis speciatim, sed omnibus ere-
 dentibus dictum est. Inde ergo sequitur
 per ea quæ Apostolis dicta sunt adumbra-
 tam fuisse doctrinam, quæ ab illis postmo-
 dum, & a quovis docente usurpanda esset.
 Qui conténdit vero prius promulgatum
 fuisse hunc esse Christum ab Apostolis, qui
 id audiverant: *Quod dico vobis in tenebris,*
dicite in lumine; & quod in aure auditis,
predicate super teſta, dicet instituire pri-
 mum voluisse eos qui ab Apostolis Christi
 nomen erant audituri, deinde vero in au-
 ditorum animis id quæ concōqui siville,
 ut silentio pressis rebus ejusmodi de illo
 prædicatis, doctrinæ hujus elementis, quæ
 prius tradita fuerant, tempestivius super-
 strueretur Christus Iesus crucifixus, & a
 mortuis suscitatus: quod nec ipsi quidem
 initio sciebant Apostoli: scriptum est enim
 in iis quæ nunc expendimus: *Exinde capisse*
Iesum ostendere Discipulis suis, quia oporteret
eum ire Ierosolymam, & hæc, atque hæc pa-
ti. Quod si Apostoli nunc primum à Ie-
 su discunt futurum ut hæc illi eveniant, ut
 nempe infidiis à Senioribus appetatur, ac
 de medio tollatur, ac postea tertia die à
 mortuis resurgat, quid aliud de Iesu prius
 cognovisse eos qui ab Apostolis erudie-
 bantur, existimare consentaneum est,
 quam quod etiam si annuntiaretur iis Chri-
 stus, ita tamen annuntiabatur quasi per ele-
 mentorum traditionem dilucide non expo-
 nentem quæ ad illum spectabant? Vole-
 bat quippe Servator noster Discipulis edi-
 cens ne cuiquam se esse Christum dicerent,
 perfectiorem de se doctrinam in commo-
 dius tempus reservare; iis quippe qui eum
 crucifixum viderant, testari poterant quæ
 ad ejus resurrectionem pertinebant Disci-
 puli, qui eum & crucifixum viderant & re-
 surgentem. Nam si Apostoli qui comites illi
 perpetuo aderant, & quæcunq; miracula e-
 diderat conspexerant, & illius sermones
 verba esse vitæ æternæ testimonio suo com-
 probabant, ea nocte offensi sunt, quod pro-
 ditus fuisset; quid passuros fuisse existimas
 qui prius Christum eum esse didicissent?
 Quibus, opinor, parcens hæc præcepit. Qui
 pugnat autem ea quæ Duodecim dicta sunt
 ad consequentia tempora referri, nec suis
 ullo modo auditoribus Apostolos nuntias-
 se ipsum esse Christum, dicet voluisse il-
 lum notionem Christi implexam nomini

ὄλως τοῖς ἀποστόλοις, ἀλλ' ἅπασιν τοῖς πιστεύον-
 μέλλουσιν, τό. ὁ ἀδελφὸς ἀδελφὸν
 εἰς θάνατον, καὶ τὰ ἐξῆς. ἀλλὰ καὶ τό. πᾶς ὁ
 οὗς ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ἐξῆς, οὗτος * ἰσχύει
 τοῖς ἀποστόλοις, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν-
 ρηται. καὶ τὸ οὗν πρὸς τοὺς πᾶσι ἐστὶ διδασ-
 καλίας, διὰ τὴν ὥστε τὰς ἀποστόλους λεγέ-
 μιν, ὅτι ἐρευνῶντες καὶ πᾶν τὸ διδασκῶν
 εἰς χεῖρσιν ἐλθούσης. ὁ δὲ βελόμηνος καὶ τὸ
 χεῖρσιν αὐτὸν εἶναι κεκρυμμένην, ὡς ἐρευνῶν
 τὸ ἀκασθῶν ἀποστόλων τό. ὁ λέγων ὑμῖν ἐν τῇ
 σκοτίᾳ, εἰπάτε ἐν τῇ φωτί. καὶ ὁ εἰς τὸς ἀκού-
 κηρύσσετε ὅτι τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἐρεῖ ὅτι οἰονεῖ κα-
 τηγήσῃ ἡ δόξα πρῶτον τὰς τῶν ἀποστόλων
 ἀκασθῶν τὸ χριστοῦ ὄνομα, εἴτ' ἐᾶσαι τὸ
 οἰονεῖ πεφθῆναι ἐν ταῖς διανοίαις τῶν ἀκού-
 των, ἵνα σωθῇς ὑπομνήσας τὸ τοῖς αὐτοῖς
 αὐτὸς κηρύσσει, δι' ἡμετέραν ἐποικοδομή-
 τοῖς πρὸς κατηγήσῃ χεῖρσιν ἰσχύος ἐκασ-
 μιν, καὶ ἐν κερεῶν ἐκγενημένος. ὅτι ἐν ταῖς
 δεχαῖς εἰς αὐτοὺς οἱ ἀπόστολοι ἵδοντο. καὶ
 γραφῇ γὰρ ἐν τοῖς νῦν ἔξιστα ἱστορίαις, ὅτι
 τότε ἤρξατο ὁ ἰσχύος δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς
 αὐτοῦ, εἰ δὲ αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν, καὶ
 ταῦτα, καὶ τὰς παλαιὰς. εἰ δὲ ταῦτα νῦν οἱ ἀπο-
 στολοι μαρτυρήσιν, ὡς ὁ ἰσχύος ἀποκαταστή-
 να αὐτῶν, τὴν δὲ πρὸς πρῶτον ἐπιστολὴν, καὶ
 ὡς ἀναρρήσεται, καὶ ὡς μὲν ταῦτα τῇ τελευτῇ
 μέγα ἐν κερεῶν ἀναστήσεται, καὶ χεῖρσιν
 ἐκγενημένος πρῶτον τὰς μαθητῶν ἰσχύος
 τοῖς ἀποστόλοις, ὡς ὁ ἰσχύος, ἡ ὅτι ἐκασ-
 γέλλετο αὐτοῖς χριστός, ὡς ἐᾶσαι καὶ κα-
 τηγήσῃ, ἐκγενημένος τὰ κατ' αὐτόν, καὶ γὰρ ὁ
 σωτὴς ἡμῶν ἐβλέπετο διασελλόμενος τοῖς μα-
 θηταῖς ἵνα μηδὲν εἴπωσιν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ χρι-
 στός, τηρήσας τὴν τελευτῶν πρὸς αὐτοὺς διδασ-
 καλίαν ἐπιτηδύοιτο καὶ, * ὅτι ἐδύνατο
 μαρτυρεῖν τοῖς ἐκαστοῖς αὐτὸν σαυρέμηνον
 τὰ πρὸς τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, οἱ ἐκαστοὶ αὐ-
 τὸν σαυρέμηνον καὶ ἀναστάντα μαθητῶν. εἰ γὰρ οἱ
 αὐτοὶ συνόντες ἀπόστολοι, ἐκ πᾶν ἐκασ-
 τὸς ἀποστολῶν, ἐκαστὸς μαρτυροῦντες αὐτοῦ
 τοῖς λόγοις ἐκαστοῦ ζωῆς αἰώνος ἡσσαν, ἐκασ-
 τὸς ἀποστολῶν πρὸς τὴν νύκτα ὡς ἀποδοξάμενοι
 πᾶσι παθεῖν τὰς πρῶτον μαθήσας ὅτι αὐτὸς
 ἐστὶν ὁ χριστός; ὡς οἱ μαθηταὶ φοιδομένης ταῦτα δι-
 σέλλετο. ὁ δὲ βελόμηνος τὰ ἐκαστὸν πρὸς τὸς
 δώδεκα εἰς τὰς μὲν ταῦτα ἀναφύοντες χρόνους
 μηδὲ πᾶσι κατηγήσας ἀποστόλους τοῖς ἀκούουσιν αὐτῶν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ χριστός, φησὶ ἐν
 ἐβλέπετο τηρεῖν αὐτοὺς τὴν ὡς χριστοῦ ἐννοίαν ἐπιπεπλεγμένην τῇ ἰσχύος ὀνόματι, τῇ τελευ-
 τῇ

μηδὲ πᾶσι κατηγήσας ἀποστόλους τοῖς ἀκούουσιν αὐτῶν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ χριστός, φησὶ ἐν
 ἐβλέπετο τηρεῖν αὐτοὺς τὴν ὡς χριστοῦ ἐννοίαν ἐπιπεπλεγμένην τῇ ἰσχύος ὀνόματι, τῇ τελευ-
 τῇ

τέρα καὶ σωτηρίαν κηρύξῃ, ὁποῖον Ἰησοῦς ἀνέβη
 ὁ παῦλος ἔλεγε κοινῶς τό . ἐγὼ δὲ ἔκρινά
 μηδὲν εἰδέναι ὅτι ὑμῖν, εἰ μὴ ἰησοῦν χριστόν, καὶ
 ἔστω ἱεραρχῶν . διὸ ὡς ἔτερον μὴ ἰησοῦν
 ἔατε πᾶσι ποιῶντα, καὶ τοῖς δὲ πᾶσι αὐτὸν δι-
 δάσκοντα εἶναι ἐκλήροτον . καὶ οἱ δὲ ὅτε πέτε-
 ρος αὐτὸν εἶναι ὁμολογεῖ ὡς τὸν θεόν, ὁ δὲ
 τὸν ὡς μὴ βασιλέα κηρύσσας αὐτὸν ἡδὴ
 χριστόν, ἢ διακατέτερον κηρύχθῃ, καὶ ἐσαυρω-
 μένῳ, διασέλλεται τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδὲν
 ἐπιπῶσι ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ χριστός . παρίσταται δὲ
 πῶς τὸ εἶναι τὸ βέλημα αὐτῶν κωλύοντες κη-
 ρύσσας αὐτὸν εἶναι χριστόν, ἐκ τῆς διὰ τότε ἡρ-
 ξατο οἱ ἡσυχῇ δεικνύναι τοῖς μαθηταῖς αὐτῶς ὅτι
 οὐ αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν, καὶ πολ-
 λα παθεῖν διὰ τὴν πρῆσβυτέρων, καὶ τὴν ἀπὸ φε-
 ρμένων . οἷον εἰς τότε καὶ τὸν κατὰ ἐργασίαν τοῖς
 μαθηταῖς ἵσταντο εἶναι χριστόν ὡς τὸν θεόν τῆς
 ζωῆς, ἀποκαλύψαντες αὐτοῖς τὸ πατέρας, καὶ
 κηρύσσας αὐτῶν τὸ πᾶν αὐτοῖς εἰς ἰησοῦν χρι-
 στόν ἐσαυρωμένον, πιστεύειν εἰς ἰησοῦν χριστόν
 ἐσαυρωμένον . ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πᾶν αὐτοῖς εἰς
 χριστόν ἰησοῦν, καὶ ἔστω ἐξηγερούμενον ἐκ νεκρῶν, δι-
 δάσκαι αὐτοῖς πιστεύειν εἰς χριστόν ἰησοῦν, καὶ τῆς
 ἐξηγερούμενον ἐκ νεκρῶν . ἐπεὶ δὲ ἀπεκδυ-
 σάμεν ὡς ἀρχαῖς, ὡς οἱ δὲ ἔξιστας ἐδεδίμα-
 πον ἱερὰ μεμβράσας ἐν παρήρσι καὶ τῶν ἐν ὧν, εἰ
 πιστεύουσιν αὐτὸν χριστόν, ἐσαυρωμένον, ἐπαχύνει-
 ται τὸ ἰδιονομαίον, διὸ ἐν ἱερὰ μεμβράσας ἐκεί-
 νων, καὶ καυχῶντο ἐν τῇ σαυρῇ, καὶ κυρία ἡ-
 μῶν ἰησοῦ χριστοῦ τὸν ἐπιστάμενον ἐκ νεκρῶν
 ταῦτα, διὸ καὶ χριστὸς σαυρεμένος τῷ κόσμῳ τῷ
 πιστεύοντι ἐδεδίμαπτον καὶ ἐδεδίμαπτον ἐπι-
 σταν ἀδελφοί, ἐν αἷσι οἱμαί ἡν καὶ ὁ ἀρχὸν τῆς
 αἰῶνος τέτα . διότις ἐγγὺς ἡμῶν καὶ παθεῖν,
 ἔπειτό . νῦν ὁ ἀρχὸν καὶ κόσμος τέτα κέκεται,
 καὶ νῦν ὁ ἀρχὸν καὶ κόσμος τέτα ἐκκληθήσεται
 ἔξω, καὶ εἰς ὅφθαλμον, φησὶν, ἐκ τῆς γῆς, πρὸς
 ἐκκλυσσας ὡς ἐμαυτὸν, ὡς ἐπὶ τὸς ὅσον δι-
 ναμένη καὶ κωλύοντες ἐρχασθαι ὡς τὸν ἰησοῦν
 τῶν ἐλκομένων ὡς αὐτῶν . ἀναγκαῖον μὲν οὖν
 τῷ κηρύσσοντι ἰησοῦν χριστόν, ἐσαυρωμένον κη-
 ρύσσας αὐτόν, καὶ ἔχοντας ἐλλείψεις εἶναι μοι
 φαίνεται τὸ ἰησοῦν εἶναι τὸν χριστόν, σιωπώ-
 μενος πρὸς τῶν ἄλλων, τερατίων αὐτῶν, ὡς σιω-
 πώμενος τῶν εἶναι αὐτὸν ἐσαυρωμένον . διότις
 τῶν τὸ τελειότερον κηρύχθῃναι ὡς τῶν ἀ-
 ποστόλων τοῦ αὐτοῦ, διεσείλατο τοῖς μαθη-
 ταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδὲν ἐπιπῶσι ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ
 χριστός, καὶ ἡντέπειτα αὐτοῖς λέγειν ὅτι
 αὐτὸς ἐστὶν ὁ χριστός ὁ ἐσαυρωμένος, καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς, ἵνα καὶ ἡμεῖς αὐτὸν λέγῃν, ὡς
 οἱ δὲ διδάσκων, ὡς ἐκκληθῇ, ἀλλὰ καὶ δεικνύναι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δὲ αὐτὸν εἰς

A Iesu ad meliorem, & magis salutarem præ-
 dicationem reservari, qualem noscens Pau-
 lus dicebat Corinthiis: Non enim judicavi
 me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum
 & hunc crucifixum. Proinde Iesum eum
 esse qui talia faceret, & talia quæpiam do-
 ceret primum prædicabant: nunc autem
 quum Petrus Christum esse illum confite-
 tur filium Dei vivi, quasi iam nuntiari no-
 lens se esse Christum, ut tempestivius an-
 nuntiaretur, & quidem crucifixus, Disci-
 pulis edicit ne cuiquam se Christum esse di-
 cant. Id autem velle eum, eum prohibet
 ne se esse Christum promulgetur, vel ex eo
 aliquo modo probatur: Exinde cepit Iesus
 ostendere Discipulis suis, quia oporteret eum
 ire Ierosolymam, & multa pati à senioribus,
 & ex iis quæ subjunguntur. Nam cognos-
 centibus in hoc tempore Discipulis, per re-
 velationem sibi à Patre immittam, Iesum
 esse Christum filium Dei vivi, quasi prædi-
 cat, docens eos in Christum Iesum crucifi-
 gendum credere, pro eo quod in Iesum
 Christum crucifixum credendum olim e-
 rat; & in Iesum Christum, atque hunc à
 mortuis resurrecturum credere, pro eo
 quod in Christum Iesum, atque hunc à mor-
 tuis suscitatum credendum olim erat. Quo-
 niam autem expolians principatus, & pos-
 tes traduxit confidenter palam triumphans
 illos in ligno, si quem pudet crucis Christi,
 pudet eum administrationis, per quam illi
 triumphati sunt; cum par sit gloriari in cruce
 Domini nostri Iesu Christi eum qui hæc
 & credit, & novit: per quem Christum
 mundo credenti crucifixum traducti sunt
 & triumphati principatus, in quibus, puto,
 Derat princeps sæculi huius. Quapropter
 cum iamjam passurus esset, dixit: Nunc
 princeps mundi huius iudicatus est, & Nunc
 princeps mundi huius ejicietur foras; Et si ex-
 altatus fuero, inquit, à terra, omnia traham ad
 me ipsum, non iam amplius tanta vi
 pollente, eo qui impediēbat quo minus ad
 Iesum irent, qui trahebantur ab illo. Ad id
 igitur ut Christus nuntiaretur, necessario per-
 tinet ut crucifixus nuntiaretur. Nec tam
 mihi defectivum esse videtur Iesum esse
 Christum, tacito aliquo ex ejus prodigiis,
 quam crucifixione ejus silentio prætermis-
 sa. Idcirco prospiciens ut ab Apostolis per-
 fectius prædicarentur quæ ad se pertine-
 bant, Præcepit Discipulis suis ut nemini dice-
 rent quia ipse esset Christus, & ad id illos præ-
 paravit, ut se Christum esse crucifixum &
 à mortuis suscitatum dicerent, cum cepit
 non solum dicere, nec ad id usque tantum-
 modo procedere ut eos doceret, sed & o-
 stendere Discipulis suis, quia oporteret eum ire

Matth. 10.
38.

suam, & sequitur me, non est me dignus. Et

in universum observa vocem, post; bonum quippe est, cum quis post Dominum Deum ambulet, & est post Christum: contra autem, cum quis sermones Dei retro proficit, vel cum transgreditur mandatum illud: Post concupiscentias tuas non eas. Et

Eccl. 18. 30.
2. Reg. 18.
21.

Elias tertio Regnorum populo dicit: Esquequo claudicatis in duas partes: Si Dominus est Deus, sequimini eum: Si autem Baal, sequimini illum. Et hoc quidem dicit Petro Jesus conversus, & id facit eigratificans. Tu autem plura exempla colligens vocabuli, **B** conversus, maxime quæ ad Jesum pertinent, & ea simul contendens, reperies non supervacaneam esse vocem hanc. Sufficit autem in præsentia id ex Evangelio Jo-

10. 21. 38.

hannis proferre: Conversus autem Jesus, & videns eos (Petrum videlicet, & Andream) sequentes se, dicit eis: Quid queritis? Hic enim advertit, cum conversus est, factum illud fuisse in eorum gratiam & beneficium ad quos conversus est. Postea inquirendum venit, cur nam dixerit Petro: Scandalum es

Psalms. 118.
165.

mibi; cum præsertim dicat David: Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum. Dicit enim aliquis, si propter eorum firmitudinem qui charitatem ha-

1. Cor. 13.
7. 8.

bent, & scandalis obnoxii non sunt; Charitas enim omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, Charitas nunquam excidit; id in Propheta dictum est; quamam

Psalms 144.
14 & 145. 8

ratione; Allevians Dominus omnes qui corruunt, & erigens omnes elisos, Petro dixit: Scandalum mihies? dicendum autem scandalo obnoxium non esse, non ipsum modo Servatorem, sed & eum qui in charitate perfectionem adeptus est; at quantum in eo est qui talia dicit, vel facit, offensionem etiam esse illum vel ei qui offensus alioqui non fuisset; nisi fortasse Jesus discipulum peccantem scandalum, atque illud quidem suum appellat, utpote propter charitatem multo etiam magis, quam Paulus dicturus:

1. Cor. 11.
29.

Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror? Juxta quod scribi potest; Quis scandalizatur, & ego non scandalizor? Quod si autem Petrus propter illud: Absit a te Domine, non erit tibi hoc, scandalum à Jesu tunc dictus est, quasi in iis quæ dixit ea quæ Dei sunt minime sapiens, sed ea quæ hominum sunt; quid de iis omnibus dicendum est qui Christi doctrinam capessere se profitentur; ea autem quæ Dei sunt, non sapiunt, nec ea quæ oculis non videntur, & æterna sunt, animo intuentur; sed sapiunt quæ sunt hominum, & ea contem-

Αἱ ἀνθρώπων τοιῶτον δὲ ἐστὶ καὶ τό. ὁ δὲ ἐκ αὐτῶν τὸν σαυ-
ρον αὐτῶν, καὶ ἀκολουθεῖ ἀπίσω μου, οὐκ ἐστὶν με-
αξιό. καὶ ἀπαξ ἀπὸ τῆς θήρεως τῆς ἀπίσω λέγει,
ὅτι ἀγαθὸν μὲν ἐστὶ πρὸς ἄγμα, ὅτε ἀπίσω κυρεῖ
ἡ θεὸς τις πορεύεται, καὶ ἀπίσω ἡ χεὶρ ἡ γυνή.
ὁ ἀνθρώπινος δὲ, ὅτε ῥίπται τις τῆς λογικῆς ἡ θεῶν
τῶ ἀπίσω, ἢ ὅτε ἀπαξ ἀπὸ τῆς λογικῆς ἀπο-
λήν. ἀπίσω τῶ ἀπὸ θυμῶν σε μὴ πορεύεαι καὶ
ὁ ἡλίας δὲ ἐν τῇ τρίτῃ τῶ βασιλείῳ ἀπὸ τοῦ
λαόν φησιν. ἕως πότε ὑμεῖς χωλανεῖτε ἐπὶ ἀμ-
φοτέρω ταῖς ἡγνύαις, εἴ ἐστι κύριος ὁ θεὸς, πορεύε-
σθε ἀπίσω αὐτῶν. εἰ δὲ ἐστὶ κύριος ὁ βασιλεὺς, πορεύε-
σθε ἀπίσω αὐτῶν. καὶ λέγει τῶ πάλιν ὁ ἰσχυρὸς στρα-
φίς, καὶ τὸ τοῦ στρατῶν ποιεῖ. καὶ σὺ μὲν οὖν
πλείονα συναγαλὼν ἀπαξ ἀπὸ τῆς λογικῆς, καὶ
καὶ μάστιγα ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς ἀπὸ τῆς λογικῆς, καὶ συνεξέ-
σας αὐτῶ ἀλλήλους, ὁ δὲ ἀνὴρ ἐπὶ παρελκόντις
τῶν λέγων κειμένους. δοκεῖ ὅτι ἀπὸ τῆς παρὸντος
ἀπαξ ἀπὸ τῆς λογικῆς ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς. στραφίς δὲ ὁ ἰ-
σχυρὸς, καὶ θεοσάμνος αὐτῶν, δηλονότι πέτεται,
καὶ ἀνδρείαν ἀκολουθεῖντας, λέγει αὐτοῖς. τί ἡ-
τεῖτε, ὅρα γὰρ ὅτι ἐν τῆς λογικῆς ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς, ἐπὶ δι-
γασίαν γινέται τῶν ἀπὸ τῆς λογικῆς ἐξ ἀπὸ τῆς
ζητήσεων πῶς ἐρεκε τῶ πέτεται τοῦ. σκανδαλίζ-
μεν εἰ, καὶ μάστιγα ἐπὶ φησιν ὁ δαδίδ. εἰρήνη πολλὴ
τοῖς ἀγαπῶσι τὸν νόμον σε, ὅτι ἐστὶν ἐν αὐτοῖς
σκανδαλὸν. φησὶ γὰρ τις, εἰ διὰ τὸ βέβαιον τῶ
τῶ ἀγάπην ἐχόντων, καὶ ἀνεπίδεκτον ὅπως
σκανδαλίζεσθαι, ἢ ἀγάπῃ γὰρ πάντες ἐξ ἀπὸ τῆς
πιστὸς, πάντα ἐλπίς, πάντα ἰσχυρὸς, ἢ
ἀγάπῃ ἐδέχοντο ἐκ πίστεως, ἐρεκεται τῶ ἐν τῶ
ἀπὸ τῆς λογικῆς, πῶς αὐτὸς ὁ κύριος ἰσχυρὸς
πάντες τῶς καταπίπτουσας, καὶ ἀνορθῶν πάντας
τῶς κατεργαζόμενες, εἴπε τῶ πέτεται. σκα-
δαλὸν μὲν εἰ, λεκτέον δὲ ὅτι ἀνεπίδεκτον μὴ
ἐστὶ σκανδαλίζεσθαι, ἐμὸν ὁ σωτὴς, ἀλλὰ καὶ
ἐν ἀγάπῃ τετελειωμένους. ὅσον ὅτι ἐφ' ἑαυτῶν
ὅτα τοιαῦτα λέγων, ἢ πρὸς τῶν, σκανδαλὸν ἐστὶ
ὅτι μὴ σκανδαλισθῶμεν. εἰ μὴ ἀρετὴν μα-
θητὴν ἰσχυρὰ ἀμαρτάνουσα σκανδαλὸν καὶ ἐαυτῶν
δοποκαλεῖ, ὡς πολλῶν μάλλον ἀπὸ πάντων διὰ
τῶ ἀγάπην λέγων ἀν. τίς ἀδενεῖ, καὶ οὐκ ἀδεν-
εῖ, τίς σκανδαλίζεῖ, καὶ ἐγὼ πνεύματι μαρτυρῶ
ὅτι δυνατόν ποιεῖσαι. τίς σκανδαλίζεσθαι, καὶ οὐκ
ἐγὼ σκανδαλίζομαι, εἰ δὲ πέτεται τότε διὰ τῶ
ἰλεῶς σοι κύριε, ἐμὴ ἔσται σοι τῶ, σκανδαλὸν
ἐρεκεται ὑπὸ τῆς ἰσχυρῆς, ὡς ἐπὶ τῶ θεῶ ἐν ὅς ἐστι
φρογῶν, ἀλλὰ τὰ τῶ ἀνθρώπων, πῶ λεκτέον ἀπὸ
πάντων τῶν ἐπαγγελιομένων μαθητῶν ἀπὸ τῶ ἰσχυρῆς, μὴ φρογῶντων δὲ τῶ θεῶ, καὶ μὴ
σκοπεῖντων τὰ μὴ βλέπομενα, καὶ ἀγόνια, φρογῶντων δὲ τῶ ἀνθρώπων, καὶ σκοπεῖ-
ντων

των τὰ βλεπόμενα, ὡς ᾤομεθα, ἢ οὔτοι τοῖς
τοῖς ἐπὶ μάλλον ἀν' ἑαυτοῦ διποκαλοῦντο
καὶ διὰ τὰ σκάνδαλα αὐτῶν ἐ-
καὶ διὰ ἀδελφῶν, ὡς οἷός τις λέγει τό· ἐπείνων,
καὶ ὅτι ἐδόκατέ μοι φαγεῖν, καὶ τὰ ἐξ ἡς ἔσθως ἐ-
ποιεῖν καὶ τ· τρεχόντα ἐσκάνδαλισατέ με· μὴ
μυσώμενοι τὸν τοῦ κυρίου ἡμῶν αἵματισμα τὸ
φρονητὰ τῶν ἀνθρώπων, δέον ἐν πᾶσι φρονεῖν τὰ
ἑξ ἑσού· ἀερώσει ὃ λέγειν ἔστο καὶ πληπὶ τοῦ διπο-
πεπικωποῦ μὴ διδογματων θεοῦ, καὶ λόγων ἐκ-
κλησιαστικῶν, καὶ φρονημάτων ἀληθινῶν· φρο-
νησὺ δ' ὡς ἀληθῆν, φέρεται ἐν, τὰ βασιλείᾳ, ἢ
ἐκκλησίᾳ, ἢ μακρίῳ, ἢ πνι, τὸ διδασκόντων
τὰ ἀνθρώπων αἵς θείᾳ· τότε ὁ ἱησοῦς εἶπε τοῖς
μαθηταῖς αὐτῶν· εἰ περ θέλει ὁπίσω με ἀκολου-
θεῖν, καὶ ταῖς ἐξ ἡς· διὰ τῶν δέκνυται ὅτι τὸ θέ-
λει ὁπίσω ἑἰσεῖ εἰλθεῖν ὡς ἀκολουθεῖν αὐτῷ, ὅπου
διδοτὶς πυκνότες ἀνδραγαθημάτων γίνονται, καὶ
ἐδεῖται μὴ δυνήσασθαι αὐτὸν ἡκοῦν ἀν' ὁπίσω τῶ
ἱησοῦ· ἀρεῖται δὲ ἐαυτὸν τὸν ἐαυτῷ ᾧ ἑτέρωθεν
καὶ κακίαν βίον γενησὶ μὴ μόνον τῇ ἀξιολογῶ με-
ταδὸν ἀπαλείφω· οὐγε ὡς ὅτι πᾶσι δειγ-
ματος ὁ πάλαι ἀκόλαστος ἀρεῖται αὐτὸν
ἀκόλαστον, σωφροσύνης καὶ καὶ ταῖς ἐξ ἡς· ἀλλ' εἰ-
κότως διότι πᾶν τινα, εἰ ὡς πᾶς ἐαυτὸν ἡγήσατο,
καὶ αὐτὸν ὁμολογεῖ, δυνήσασθαι μὴ
ἐαυτὸν τὸν ἀδικον, ὁμολογῶν δὲ ἐαυτὸν τὸν δι-
καον· ἀλλ' εἰπέτε χρεῖός ἐστιν ἡ δικαιοσύνη, ὅτι τῷ
δικαιοσύνῃ ἀνεληφώς ἐχ' ἐαυτὸν, ἀλλὰ χρε-
ῖός ἐστιν ὁμολογεῖ· ἔσθως καὶ ὅτι τῷ σοφίαν οὐρῶν, δι
αὐτῷ ἔχον σοφίαν χρεῖός ἐστιν ὁμολογεῖ· ὡς τοῖς
τοῖς γε καθεαυτοῦ πειθῶν εἰς δικαιοσύνην, καὶ φό-
ματι ὁμολογῶν εἰς σωτηρίαν, καὶ τοῖς ἐξοῖς
χρεῖός ἐστιν μαρτυρῶν, ὡς ὁμολογήσας διὰ πᾶν τῶν
τῶν τῶν χρεῖός ἐστιν ὡς πᾶν τῶν τῶν ἀνθρώπων, ὁ
μολογησόμενος ἑαυτῷ αὐτῷ ἑμπερὶν ἔσθ
τοῖς θεοῖς πατέρες· ἔσθως δὲ καὶ ὁ μὴ δυνήσας
μὴ ἐαυτὸν, ἀρεῖται μὴ ἐαυτὸν τὸν χρεῖός ἐστιν
πείσεται· καὶ ὡς αὐτὸν ἀρεῖται μὴ διὰ τὸ πᾶς
διαλογισμὸς ἡμῶν, ὡς ὅτι πᾶς λόγος, καὶ
πᾶσα πράξις γινώσκω πᾶς ἡμῶν πᾶς ἐαυτῷ μὴ
δυνήσας, πᾶς δὲ χρεῖός ἐστιν χρεῖός ἐστιν μαρτυ-
ρίας· πείσεται γὰρ πᾶς ὁ τῷ ἑτεροῖς πᾶ-
ξιν μαρτυρεῖν εἶναι χρεῖός ἐστιν ἱησοῦ, ὡς τῷ πᾶσι
ἀμαρτίας διποκλῶ ἀρεῖται εἶναι ἐαυτῷ, φέρεται
ὡς ὅτι πᾶς ἱησοῦ· ὁ δὲ τοῖς χρεῖός ἐστιν σω-
φροσύνης, ὡς ἀρεῖται ὡς πᾶς ἀκολουθεῖ
τῷ δι' ἡμᾶς βασιλεύοντι ἐν ἐαυτῷ αὐτῷ, καὶ τὸ
ἐκκλησίᾳ ἐστὶν πᾶς τῷ ἱωάννῃ πᾶς λαβόντες ἐν
αὐτῷ ἐαυτῷ αὐτῷ· ἀλλ' ὁ μὴ, ἐν ἑαυτῷ ὀνομάσας

A plantur quæ videntur, & temporaria sunt, nisi ejusmodi homines longe potius à Jesu scandalum ipsius appellatum iri; & quod scandalum illius, fratrum quoque ipsius esse; quorum causa quemadmodum id dicit: *Esuriebam, & non dedistis mihi manducare, Matth. 23.* & quæ sunt deinceps; ita & illud dicat: *42.* Currenti mihi scandalum objecistis. Proinde non leve existimemus esse peccatum ea quæ sunt hominum sapere, cum in omnibus ea quæ Dei sunt sapere; oporteat. Conveniet autem illud unicuique qui à Deo effatis, & doctrina Ecclesiastica, & vera sententia exciderit; pro veris autem habebit dogmata, verbi gratia, Basilidis, Valentini, vel Marcionis, aut alicujus ex iis qui humana pro divinis docent. *Tunc Iesus dixit Discipulis suis: Si quis vult post me venire; & cætera.* Hinc ostenditur, non leve esse & contemnendum facinus, velle post Jesum ire, eumque sequi; nec quemquam post Jesum iturum qui sibi ipse non renuntiaverit: sibi autem ipse renuntiat, qui antea factam sibi in nequitia vitam, egregia conversione delet; quemadmodum, exempli causa, qui prius libidinosus fuit & intemperans, postquam magis deinde continens factus est, sibi lascivo ipse renuntiat. Sed intercedet forsitan aliquens an quomodo se ipse ejuravit, ita & se ipse confitetur, qui se injustum ipse ejuravit, justum vero confitetur & agnoscit: at si Christus iustitia est, is qui iustitiam suscepit, non se ipse sed Christum confitetur; ita & qui sapientiam assecutus est, habendo sapientiam, Christum confitetur. Et qui ejusmodi est; *corde quidem credens ad iustitiam, ore autem confitens ad salutem, & opera Jesu testimonio suo confirmans, utpote qui his omnibus Christum coram hominibus confessus fuerit; cum quoque & is coram Patre qui in cælis est confitebitur.* Ita & qui sibi ipse non renuntiaverit, & Christum ejuraverit, id patietur: *Negabo & ego eum.* Propterea omne colloquium nostrum & cogitatio, omnis sermo & actio ita fiat, ut nobis quidem ipsi renuntiemus; Christum autem, & in Christo testemur. Sic enim persuasum habeo omne hominis perfecti opus Christum testari; & omnis peccati abstinentiam, renuntiationem esse sui ipsius, quæ post Christum deducatur. Quicunque vero talis est, cum Christo crucifixus est, & tollens crucem suam eum sequitur qui propter nos crucem suam portat, juxta id quod ita à Johanne dictum est: *Hunc ergo accipientes imposuerunt ei: & cætera, usque ad id: Vbi crucifixerunt eum.* At Jesus, qui est secundum Johannem, ut eum sic appel-

lem, sibi ipse crucem portat, & bajulans
 31. *eam exivit*: ille vero qui est secundum
 Marc. 15. Matthæum, & Marcum, & Lucam, sibi
 21. *eam ipse non fert*, Simon enim Cyrenæus
 Luc. 23. 26. *eam portat*. Et is quidem fortasse ad nos
 refertur, qui propter Jesum Jesu crucem
 portamus; ipse vero Jesus ad seipsum. Nam
 quasi dupliciter crux animo comprehendi
 potest, ita ut altera sit quam Simon Cyre-
 næus, altera quam sibi ipse Christus fert.
 Præterea ad id: *Abneget semetipsum*, vide-
 tur mihi utile esse id quod à Paulo sibire-
 nuntiante dictum est, quod ita se habet:
 Gal. 2. 20. *Vivo ego, jam non ego: vivit vero in me Chri-*
 stus. Nam, *Vivo ego, jam non ego*, vox erat
 se ejurantis, tanquam qui propriam vitam
 amisisset; in se autem Christum suscepisset,
 ut ipse in eo viveret, tanquam justitia,
 & tanquam sapientia, & tanquam sanctifi-
 catio, & tanquam pax nostra, & tanquam
 potentia Dei, omnia in ipso efficiens.
 Adverte insuper animum ad id, quod cum
 plurimi sunt moriendi modi, suspensus in
 ligno crucifixus est Filius Dei, ut quicum-
 que peccato morientur, non alio modo ei
 moriantur, quam per crucem. Propterea
 Gal. 2. 19. dicent: *Christo confixus sum cruci*, &: *Mihi*
 Gal. 6. 14. *absit gloriari nisi in cruce Domini*, per quam
 mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.
 Fortasse enim unusquisque ex iis qui cum
 Col. 2. 15. Christo crucifixi sunt, expoliat principatus,
 & potestates, & traducit eas, & triumphat
 in ligno; vel Christus potius hæc facit in
 Matth. 16. illis. *Qui enim voluerit animam suam sal-*
 25. *vam facere, perdet eam*. Ambiguum est
 id quod primum dicitur. Inde enim uno
 quidem modo id intelligi potest: si quis
 amans vitam, & vitam præsentem bonum
 esse ducens, animam suam studiose conser-
 vat, ut in carne vivat, mortem reformidans,
 quasi morte eam amisurus; is animam
 suam eo pacto dum servare studet, eam
 extra felicitatis terminos eliminans, amit-
 tet. Si quis autem propter sermonem
 meum, quo ad mortem usque de vita
 æterna pro veritate decertare persuasus
 fuit, vitam præsentem contemnens, ani-
 mam suam perdit, præ pietate eam tra-
 dens ei quod vulgo mors appellatur; is,
 utpote qui vitam suam propter me ami-
 ferit, servabit eam potius & tuebitur.
 Alio etiam modo id quod dictum est, ac-
 cipere possumus. Si quis in animum
 inducens suum quid sit salus, animæ
 suæ salutem consequi optat, vitæ huic nun-
 tium remittens, eamque ejurans, & cru-
 cem suam tollens, ac me sequens, animam
 suam ratione mundi perdat; nam qui eam
 propter me, & omnem meam doctri-
 nam perdidit, salutem adipiscetur,

χὴν αὐτῆς. ἐμὲ γὰρ ἐνεκεν, ὅς πάσης μετὰ διδασκαλίας ἀπολλύς αὐτὴν τέλος τῆς αἰωνίου

ἡ ζωὴν, καὶ βασιλείαν αὐτὸν ἐξῆλθεν. ὁ δὲ καὶ
 τὸν ματθαῖον, καὶ μαρκον, καὶ λακάν, καὶ ἑαυτὸν
 αὐτὸν αἰεὶ, ὁμοῦν γὰρ ὁ κυριεύων αὐτὸν βα-
 σαῖς. καὶ ταχὺ ἐστὶ μὲν εἰς ἡμᾶς ἀναθεῖται.
 τὰς δὲ διὰ τὸν ἰησοῦν τὸν ἰησοῦν σαυρὸν αἰετῶν, αἰ-
 τὸς δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς αὐτὸν. διγίγει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς
 σαυρὸς εἶναι, ἐνὸς μὲν ὁ ὁμοῦν ὁ κυριεύων βα-
 σαῖς, ἐπεὶ ἐστὶν ὁ αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ ἰησοῦς ἐπὶ τῆς τοῦ
 δυνάστεως αὐτοῦ, δοκεῖ μοι χρησιμὸν εἶναι τὸ
 ὑποδὸς παύλας δυνάμεις αὐτοῦ ἐξημυρῶν, καὶ
 ἔχον. ὡς δὲ ὁμοῦν ἐμὲ, καὶ ὁμοῦν ἐμὲ χρεῖος τὸ
 γὰρ, ὡς ἐκ ἐμὲ γὰρ, φωνήν ἑαυτοῦ δυνάμεις, ὡς
 δυνάμεις μὲν τῶν ἐμῶν, ἀνεκλήροτες δὲ
 εἰς αὐτοῦ τὸν χρεῖον, ἵνα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἡσυχία,
 δικαιοσύνη, ὡς σοφία, ὡς ἀγαθός, καὶ ὡς
 εἰρήνη ἡμῶν, καὶ ὡς δυνάμεις θεῶν, πάντα ἐν αὐτῷ
 ἐνεργῶν. ἐπὶ καὶ τῶν παλαιῶν, ὅτι πολλοὶ
 ὄντων τῶν τρεῶν δυνάμεις, ὅτι ἐξ ἑαυτοῦ
 μαρτύριοις ἐσαυρῶν ὁ υἱὸς θεῶν, ἵνα πάντες αὐ-
 τοῦ δυνάστεως τῆς ἀμαρτίας μὴ ἀλλοτρεῶν
 δυνάστεως αὐτῆς τῆς κατὰ τὸν σαυρὸν ἀπολλύ-
 τὸς. καὶ ὡς ἐμὲ αὐτῶν, ὅς τὸ ἐμὲ μὴ ἐν αὐτῷ
 καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σαυρῷ ἐκνεύσῃ, ὅς ἐμὲ
 κόσμῳ ἐσαυρῶν, καὶ γὰρ τὸν κόσμῳ ταχὺ
 καὶ κατὰ τὸν σαυρὸν χρεῖος ἀπεκλίνῃ
 τὰς δυνάμεις, καὶ τὰς δυνάμεις, καὶ δυνάμεις
 αὐτοῦ, καὶ τὰς δυνάμεις ἐν τῷ ἐμῷ, μάλιστα γὰρ
 εἰς ἐν αὐτοῖς ταῦτα ποιεῖ. ὅς γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ
 χὴν αὐτῆς ὅσα, ἀπολλύς αὐτὴν. ἀμφότεροι
 ἡ πρῶτη λέξις. ἐπὶ γὰρ ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐν αὐτῇ
 τρεῶν ταῦτα νοήσαι. εἰς πρῶτον φιλοῦσθαι, καὶ ἐν
 αὐτῇ τῶν ἐνεργῶν εἶναι ζῶν ἀγαθόν, ἀεὶ
 πρῶτον ἐμὲ ψυχὴν παρὰ τὸ ἐν σαρκὶ ζῆναι, ὅ-
 ρος μὲν δυνάστεως, ὡς διὰ τὸ θανάτου ἀπολλύσθαι
 αὐτὴν, ὅς τὸ ἐν αὐτῇ τῷ θανάτῳ τὸν τρεῶν τῶν
 σῶσθαι τὴν ψυχὴν ἐμὲ ἀπολλύς αὐτὴν, ἐξ ὧν πρῶτον
 αὐτὴν τὸ ὅσον τὸ μακαριότητι. εἰ δὲ πρὸς κατὰ
 φρονεῖν τὸ ἐνεργῶν ζῆναι διὰ τὸν ἐμὸν λόγον πρῶ-
 σαντα φεῖσθαι αἰωνίᾳ ζωῇ μετὰ θανάτου ἀπολλύ-
 σθαι ὡς ἀληθείας, ἀπολλύσθαι τὴν ἐμὲ ψυχὴν,
 ὡς διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ὡς ἐμὲ αὐτῆς τὸν κοινότερον
 ὀνομαζομένην θανάτου, ἐπὶ ὡς ἐμὲ ἀπολλύ-
 σθαι τὴν ψυχὴν, σῶσθαι αὐτὴν μάλιστα, καὶ ἀεὶ
 ποιήσθαι. καὶ ἔπειτα διὰ τρεῶν ὅτι τὸ ἐμὲ
 χοίμεθα τὸ ῥήθιον. εἰ πρὸς νοήσας ὁ πρῶτος ἐν ἡσυχί-
 α, βεβλήσθαι κομίτασθαι τὴν σωτηρίαν τῆς αὐτῆς
 ψυχῆς, ὅς τὸ ἀποταξάμενος τὰ τῶν βίβλων, καὶ
 δυνάστεως αὐτοῦ, καὶ ἄρας τὸν σαυρὸν αὐτῆς,
 καὶ ἀπολλύσθαι μοι ἀπολλύσθαι τὸν κόσμῳ τὴν ψυ-
 χὴν αὐτῆς. ἐμὲ γὰρ ἐνεκεν, ὅς πάσης μετὰ διδασκαλίας ἀπολλύς αὐτὴν τέλος τῆς αἰωνίου

ποτέρον παθόντας ποσότητας ἀναλογίαν
 φάσκον ἐρηκέναι ποσόν τὸν μὴ ἐρηκόμενον εἶδος
 μὴδὲ καλῶς λόγον, τὸ μὴ ἐχόντι εἶδος μὴδὲ
 καλῶς λόγον. ὡς περὶ ἵερρχῆ) ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 ἐν τῇ δόξῃ ἔσται πατρός αὐτοῦ, ὡς ἄγγελοι γινόμε-
 νου οἱ ἐν τοῖς ποσότησιν λόγοι μετὰ αὐτοῦ
 γινόμενοι, τὴν ἀναλογίαν σώζοντες τὸ εἶναι τῶν δό-
 ξης. ἐπὶ τῷ τοῦτο μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἡ πόλη-
 μιστολογία, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τῆς δόξης ἐκεί-
 νου τὴν ἀναλογίαν τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ τὴν
 ἐκείνου πρὸς αὐτὸν τὴν ἀναλογίαν λέγοντες ὅτι αὐτὸς ἐστὶν
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου νοσηρὸν δὲ δίδοντες ἡ πόλημιαν
 ἔσται δὲ τοῦτο. ποτε τὸ ταῦτα ἀπολυθήσεται, ἢ ὅτε
 τὸ πνεύμα τὸ ἅγιον πληροῦται λόγον τὸ λέγον.
 τὰς γὰρ πάντας ἡμᾶς ἀφ' ἑαυτῶν οἱ εἰς ἡμᾶς ποσόν
 ἐβήμας ἔχουσιν, ἵνα κομίσωμεν ἑκάστῳ τὸ
 διὰ τὸ σῶμα. ποσὸν δὲ ἐπὶ αὐτοῖς, εἴτε ἀγαθόν,
 εἴτε φαῦλον, εἴτε ἐκείνου καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν δόξ-
 ας, ἢ τὴν ἀσέβειαν μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν φαῦλιν
 χρεῖς τὴν ἀσέβειαν, δὴλον ὅτι ἐκείνου δόξας οἱ καὶ
 πᾶσαν φαῦλιν, καὶ καὶ πᾶσαν ἀσέβειαν πρὸς αὐ-
 τὸν ἀπολυθήσεται, ἐν τῷ τοῦτο παιδὸς ἡμῶν καὶ τῶ
 δόξας, ὡς μετὰ τὴν ἡμῶν καὶ τὰ ἐκείνου, ἐν
 οἷς ἐτελείωσεν ἡ πόλημιαν τὸ ἀπαλαφεται τὸ
 ἀμαρτήματα, ὅτι ἐπὶ τὴν ἐκείνου τὸ ἐλπί-
 ζεται τὸ ποσόν καὶ τὸ εἶδος, ὅτι ἔσται
 τελειωθήσεται, καὶ πᾶν τὴν κακίαν δόξας ἐ-
 κεῖ, ἀπαλαφεται τὸ ἀμαρτήματα. τὰς γὰρ πᾶν
 δόξας τὴν τῆς θεοσεβείας, ἢ λογίζεται
 ἐπὶ ποσόν χρεῖς ὡς πᾶν πεπραγμένον. ἡμῶν
 οἱ μετὰ τὴν ἡμῶν, ὅτι ἐπὶ ἀποσάτω ἀφ' ἑαυ-
 τῶν ἐμὲ ποσόν τὰς βήμας τὰς χρεῖς διδόνται
 ἀφ' ἑαυτῶν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε φαῦλον. ἔτε
 γὰρ ποσόν ἐκαθαρεύονται, ἵνα ἡμῶν μὴ δόξας
 ὁποῦν τὸ φαῦλα. ἔτε ὁποσόν ἐκπε-
 πηκέναι, ὡς ἐπὶ τὴν ἡμῶν τὰς κρείττονας.
 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσὶ πνεις τῶν ὁδῶν ἐκείνων, οἱ
 πνεις μὴ γινώσκοντες θανάτου. ταῦτα ἀναφέ-
 ρουσιν ἐπὶ τὴν μετὰ ἡμέρας ἐξ, ἢ, ὡς ὁ λακκάς
 φησιν, ὁ ἀνάστασιν τῶν τελευτῶν ἀποστόλων εἰς τὸ
 ὑψηλὸν μετὰ τὴν ἐκείνου ἰδὼν ὅτι καὶ φασιν
 οἱ ἐπὶ τὴν ἐκείνου, ὅτι οἱ ἐκείνου θανάτου
 πέτεται, καὶ οἱ ἐκείνου δύο, ποσὸν δὲ ἰδὼν τὸν ὅ-
 ρον τὸ ἀνθρώπου ἐλθόντα ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ καὶ
 ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. ἰδόντες γὰρ ἐμὲ ποσόν αὐτῶν
 μετὰ τὴν ἐκείνου τὸν ἰσὺν, ὡς λαμψαίον πρὸς
 σωπὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐκείνου ἐκείνου τὴν βασιλείαν
 τὴν ἐκείνου ἐκείνου ἐκείνου ἐκείνου ἐκείνου ἐκείνου
 ἐκείνου βασιλεία δοξασθήσονται πνεις, ὡς μωσῆς καὶ
 ἡλίας ὡφθησαν τοῖς ἀναβέβηκόςιν εἰς τὸ
 ὄρος, μετὰ τὴν ἐκείνου ἀξίον τὸ ἐκείνου εἰς τὴν
 ἐκείνου ἀναφέρεται τὸ καθίσαι ἐκείνου ἐκείνου

tionem habuisse cum Verbo quod neque
 speciem, neque decorem habuit. Quem-
 admodum autem venit *Filius hominis in glo-
 ria Patris sui*; ita & Angeli, Verba effecti
 quæ in Prophetis sunt, cum eo veniunt, suæ
 gloriæ proportionem servantes. Postquam
 autem Verbum cum Angelis suis tale adve-
 nerit, unumquemque secundum id quod
 egerit gloriæ suæ & splendoris Angelorum
 suorum participem faciet. Hæc autem di-
 cimus minime rejicientes secundum Filii
 Dei adventum simpliciter intellectum.
 Quandoquidam autem hæc contingent? an
 cum implebitur Apostolicum illud oracu-
 lum: *Omnes enim nos adflare oportet ante tri-
 bunal Christi, ut referat unusquisque propria
 corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.*
 Quod si unicuique reddet secundum id
 quod egerit, non solum bonum, nec ma-
 lum etiam sine bono; perspicuum est red-
 diturum cum unicuique secundum omnem
 bonam, & omnem malam actionem.
 Existimo autem, in iis quidem Apostolo
 fidem habens, sed ea etiam Ezechielis ad-
 jiciens, in quibus delentur illius peccata
 qui perfecte fuerit conversus, & illius qui
 omnino desciverit prius recte factorum ra-
 tio non habetur, quod qui in hominem eva-
 sit perfectum, & omnem nequitiam abje-
 cit, illius oblitterantur peccata; qui autem
 à pietate deflexit, si quid prius ipsi recte ge-
 stum est, pro nihilo habetur. Nobis autem
 qui perfectos inter, & defectores medium
 obtemus, adstantibus ante tribunal
 Christi, redditur quod egimus sive bonum,
 sive malum. Non enim pure adeo, &
 caste nos gessimus, ut nobis omnino pecca-
 ta nostra non imputentur; neque adeo
 descivimus, ut quæ nobis bene gesta sunt,
 oblivioni tradantur. Amen dico vobis, sunt
 quidam de his stantibus qui non gustabunt
 mortem. Hæc referunt nonnulli ad trium
 Apostolorum in montem excelsum seor-
 sum cum Jesu ascensum, qui post sex dies,
 vel, ut ait Lucas, octo contigit: & ajunt
 quidem qui expositionem hanc tuerentur,
 non gustasse mortem Petrum & reliquos
 duos, antequam viderint *Filium hominis
 venientem in regno suo, & gloria sua*; viden-
 tes enim transformatum Jesum coram se,
 ita ut splenderet facies ejus, & reliqua,
 viderunt *regnum Dei veniens in virtute*.
 Quemadmodum enim regem satellites
 quidam circumstant, ita iis qui conscen-
 derunt montem, apparuerunt *Moses &
 Elias cum Iesu loquentes*. Merito autem anim-
 adverterimus, an ad illos referatur ses-
 sio ad dextram & ad sinistram Servatoris

2. Cor. 5. 10

Ezech. 18.

21. 22. 14.

Matth. 16.

18.

Luc. 9. 18.

Marc. 9. 1.

Matth.

17. 3.

in illius regno, ita ut illud, *sed quibus para-*
tum est, propter illos dictum sit. Hæc autem
 expositio loci illius, quo Apostoli tres mor-
 tem non gustasse dicuntur, antequam Jesum
 viderint transformatum, iis convenit
 qui, sicut à Petro appellantur, facti sunt
 1. Pet. 2. 2. *sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo*
lac concupiscentes: quibus ait Paulus: *Lac*
 1. Cor. 3. 2. *vobis potum dedi, non escam*, & quæ sequun-
 tur. Ac omnem quidem Scripturæ ex-
 positionem quæ eos edificat qui majora
 capere non possunt, lac recte appellari pu-
 to à sancta Scripturarum terra emanans,
 quæ lacte & melle profluit. Sed qui à la-
 cte depulsi sunt, quemadmodum Isaac, pro
 dignitate latitæ & convivii quod cum
 filium suum à mamma removeret. Abra-
 ham celebravit, in istis & in tota Scriptura
 quæ siverit solidum [cibum, qui alter est ab
 eo cibo qui] cibis quidem est, at alimen-
 tum solidum non est, & aliud ab iis quæ
 olera tropice appellantur, quæ ei quidem
 cibis sunt qui à lacte depulsi sunt, at robu-
 stus non est, sed infirmus, juxta id: *Qui in*
 Rom. 14. 2. *firmus est, olus manducat*. Similiter qui ab
 1. Reg. 1. 23 ubere, sicut Samuel deductus est, & à ma-
 tre sua Deo consecratus, (hæc autem Anna
 erat, quæ interpretatur *Gratia*.) sit quoque
 & ille gratiæ filius, Dei carnes quærens,
 sanctum videlicet perfectorum simul & sa-
 cerdotum cibum, utpote in templo Dei nu-
 tritus. Quæ ergo ad locum propositum
 spectant, hæc nobis in præsentia sunt;
 erant nonnulli stantes eo loco quo Jesus, &
 fixa habentes apud Jesum animæ vestigia,
 & pedum illorum stare affine ei erat, de quo
 dixit illud Moses: *Ego autem steti in monte*
 Deut. 10. *quadraginta diebus, ac quadraginta noctibus;*
 10. *qui & dignus habitus est, cui hæc, Tu*
 Deut. 5. 31. *vero hic sta mecum*, dicerentur à Deo,
 dignum eum judicante qui apud se staret.
 Hi porro qui apud Jesum stant, hoc est in
 Verbo Dei, non omnes æqualiter stant;
 est enim eorum qui apud Jesum stant, ab
 invicem differentia. Non omnes proinde
 qui stant apud Servatorem, sed ex illis
 nonnulli, utpote qui melius stent, non
 gustant mortem, donec viderint Ver-
 bum quod inter homines versatum est, &
 propterea Filius hominis appellatur, veni-
 ens in regno suo; nec enim quotiescun-
 que venit Jesus, in regno suo venit; quo-
 niam iis qui iniciantur, talis est, ut cum
 ipsum Verbum neque gloriosum videant,
 neque magnum, sed multis ex illis infer-
 rius, dicant: *Vidimus eum, & non habebat*
 1. 1. *speciem, neque decorem, sed species ejus in-*
honorata, deficiens præter omnes filios ho-
minum. Atque id quidem de priscis suis

Ἰσὼν καὶ οὗτοι δυνάμειον Ἰσὼν ἔχοντες ἐν τῇ βασιλείᾳ
 αὐτοῦ, ὡς τὸ, ἀλλ' οἱς ἡθεύμασται, διατέτες λε-
 λέχθαι· αὐτοὶ δὲ ἡ δὴν ἡσυχίας αὐτοῦ ἡ μὴ γὰρ αὐτοῦ
 θανάτου τὰς τρεῖς διποσώλεις, ὡς ἀνιδύοντες
 ἰσὼν μετὰ μορφοῦντον, ἀεμὸς ἐστὶν, ὡς οὐκ
 τρεῖς ὀνόμασι, γρηγορίοις ὡς δευτέρῳ τῷ βρε-
 φῇ, αὐτοῦ ποδὲν τὸ λογικὸν ἀδελφὸν γάλα
 αὐτοῦ ὡς ὁ παῦλος λέγει· γάλα ὅμως ἐπὶ οὐρανῷ
 ἐβρώμα, καὶ τὰ ἐξ ἑσῶν καὶ πᾶσα δ' ὁμοῦ ἡ
 αὐτοῦ τὸ ῥῆλον οἰκοδομῆν δύναμιν τὰς μὴ γρη-
 γόνας μείζονα δὴν ἡσυχίας, γάλα ἀνιδύοντες
 ὀνόμαζοιτο, τὸ ῥέον διποτῆς ἀγίας τῇ γρηγορίᾳ
 ἡσυχίας, τῆς βρώσεως μέλι, καὶ γάλα· * ἀλλ' ὡς οὐκ
 ἰσάκ διπογαλακτοῦται, ἀξίως διφροσώλεις
 ἐδούλῃς ἡν ἐποίησεν Ἰσὼν τὰ * ἀπογαλακτοῦται
 Ἰσὼν ὁ ἀβραάμ, ἡσυχίας ἐν ἀντὶν ἐν τῷ οὐρανῷ
 πᾶσι γρηγορίᾳ ἐξεῖν * ὁμοῦ ἔσαν ἐβρώμα-
 τος μὲν, ἐφερέας ὅτε φῶν, καὶ τῇ ὀνομαζο-
 μῶν τρηπικῶς λαχάνων, ἅτινα τῷ διπογαλα-
 κτοῦντι μὲν, ἐκ ἰσχυρῶν ὅ, ἀλλ' ἀδελφὸν ἐστὶν
 τρεῖς, καὶ τὸ. ὁ ἀδελφὸν λαχάνα ἐστὶν ὁμοῦ
 ὡς ὁ σαμὴλ διπογαλακτοῦται, καὶ ἀνατι-
 μὲν ὁ διποτῆς μὲν τῷ τῷ αὐτοῦ ἀνὰ τὴν
 ἡσυχίας ἐρμηνεύει) χάρις. καὶ ἐν ἀντὶν τῆς χάριτος
 ἡσυχίας, ὁ (τῇ) ὡς ἐν ἀντὶν τρεῖς φῶν, τρεῖς κῆρα,
 ἀγίῳ τρεῖς φῶν τελείων ἀμα καὶ ἐρῶν τὰ οὐκ
 τὸν αὐτοῦ κῆρα τὸν ποτὸν βλέπομεν αὐτοῦ Ἰσὼν
 ἐστὶν ὁμοῦ τῷ αὐτοῦ ὡς ἐστὶν πῆρες ἐστὶν ὡς
 ὁ ἰσὼς, καὶ ἐρηρεσιμῶν ἐχόντες τὰς τῆς ἡσυχίας
 βάσεις ὡς τῷ ἰσὼ, καὶ ἡν αὐτὸν ἡ τῇ ποτῆς
 ἐστὶν συγγενῆς τῇ αὐτοῦ ἡσυχίας ἐστὶν μωσῆς ἐστὶν
 καὶ γὰρ ἐστὶν ἐν τῷ τῷ τρεῖς ἀρῶν ἡμῶν, καὶ
 τρεῖς ἀρῶν τῷ νυκτῶς, ἀξίως ἐστὶν καὶ ὁ. οὐ δὲ τῷ
 αὐτοῦ ἐστὶν μετ' ἐμῶν, λεγομένης αὐτοῦ τῷ
 Ἰσὼν ἀξίως ἐστὶν αὐτὸν ἐστὶν παρ' αὐτοῦ. Ἰσὼν
 αὐτοῦ ἐστὶν ὡς τῷ ἰσὼ, τρεῖς τῷ λόγῳ ὅ
 τρεῖς, ἐπὶ πάντες Ἰσὼν ἡσυχίας ἐστὶν αὐτοῦ. ἐστὶν
 τοῖς ἐστὶν ὡς τῷ ἰσὼ αὐτοῦ ἀλλήλους δια-
 φορεῖ. διὸ ἐπὶ πάντες οἱ ἐστὶν ὡς τῷ σα-
 μὴλ, ἀλλὰ τινες αὐτῶν, ὡς βέλτιον ἐστὶν αὐτοῦ
 ἐγὼ δὲ τῷ θανάτῳ, ὡς ἀνιδύοντες τὸν ἀνδρῶν
 Ἰσὼν ἡσυχίας λόγον, καὶ διὰ τῷ ὡς ἀνδρῶν
 χερματίζοντα, ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ
 αὐτοῦ. ἐστὶν αὐτοῦ ὅτε ἐρχοῦν ὁ ἰσὼς, ἐν τῇ βασι-
 λείᾳ αὐτοῦ ἐρχεται, ἐπὶ τοῖς ἐσχατοῖς τοῖς
 τοῖς ἐστὶν, ὡς εἶπεν ἀντὶς βλέποντας αὐτοῦ,
 οὐκ ἐνδοξον, ἐστὶν μέγαν, ἀλλ' ὡς οὐκ ἐστὶν
 πολλῶν ἐν αὐτοῖς λόγον. ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ οὐκ
 εἶχεν εἶδος, ἐστὶν κάλλος· ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ
 τιμον, ἐκλείπον ὡς πάντας τὰς ὡς τῷ ἀνδρῶν. ἐστὶν
 αὐτοῦ ἐστὶν οἱ δὲ οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ
 δόξαν

per pane vivo aluntur. Petro igitur, ad-
versus quem non praevalerunt portae inferi,
conveniebat mortem non degustare, cum
mortem quispiam tum degustet, & edat
cum adversus eum portae inferi praevalitu-
rae sunt; & mortem degustet vel edat ea
ratione qua plus vel minus, aut plures vel
pauciores inferi portae adversus eum prae-
valent. Sed nec fieri poterat, ut tonitru
filii, à tonitru quae res est caelestis geniti,
mortem gustarent, quae à tonitru quo tan-
quam matre geniti sunt, valde semota est.
Haec autem praedicit Verbum iis qui perfe-
ctionem adepturi sunt, & ex eo quod apud
Verbum steterint in tantum profecerunt,
ut mortem non gustarent, donec adven-
tum, & gloriam, & regnum viderent, &
Verbi Dei excellentiam, qua superat omne
Verbum ostentatione veritatis retrahens
& rapiens eos qui distractionis vincula rum-
pere, & sublimitatem excellentiae Verbi
veritatis conscendere nequeunt. Sed
quoniam hanc Servatoris promissionem
ipsam de nobis gustanda morte spon-
sionem tempore circumscribere existimare quispi-
am potest, quod nempe mortem non de-
gustaturi sint, *donec videant Filium hominis*
venientem in regno suo; postea vero illam
de gustaturi sint; probemus juxta aliquem
Scripturae usum vocem, *donec*, de re propo-
sita tempus instans significare, non ita defi-
nitum ut post, *donec*, omnino contrarium
rei propositae contingat. Postquam Ser-
vator surrexit à mortuis, praeter alia ait Di-
scipulis suis undecim & illud: *Ecce ego vo-
bis cum sum omnibus diebus, usque ad consum-
mationem saeculi*; [ergo usque ad consum-
mationem saeculi] cum ipsis futurus erat;
post consummationem vero saeculi, instante
alio saeculo quod futurum appellatur, se-
cum eis non amplius futurum denuntiabat;
ita ut, juxta illud, melior esset Discipulo-
rum status ad consummationem usque sae-
culi, quam post saeculi consummationem.
At non ausurum quemquam dicere existi-
mo, post saeculi consummationem non am-
plius cum Discipulis futurum Dei Filium,
quod tamdiu futurum hunc cum illis decla-
ret sermo, donec instet saeculi consummatio.
Perspicuum enim est id in quaestione fuisse,
an ante futurum saeculum & speratas Dei
promissiones, quae ab illo remuneratio-
nis causa fient, una cum Discipulis futurus
esset Filius Dei. Id autem quaerebatur,
concesso eo futurum hunc cum illis, u-
trum cum illis aliquando sit futurus, ali-
quando non. Quamobrem exsolvere se
nos ostendit ea quae in dubitando oriri po-
tuerat suspitione, futurum hunc videlicet
cum Discipulis jam nunc, & omnibus die-
bus ad consummationem usque saeculi

Matth. 16.
28.

Matth. 28.

20. Hae in
nostro Co-
dice prae-
termissa, &
veteri in-
terpreta-
tione sup-
plevimus.

θανάτου, ὅτε πύλαι ἁδὲ καταχρύσανται αὐτῷ. καὶ
ἀνάλθρον ἐδίδει ἡ γούστα θανάτου, τὴν καταχρύσαν-
ται αὐτῷ πλείον ἢ ἐλάττω, ὡς πλείονας ἢ ἐλάττω-
νας ἁδὲ πύλας. ἀλλὰ καὶ τοῖς τῆς βροτῆς υἱοῖς,
ἡρνήθεισαν ἀπὸ βροτῆς ἐρῶντος χεῖματος, ἀδύ-
νατον ἦν γούσταθαι θανάτου, & σφόδρα πόρρω τῷ
μῆτρὸς αὐτῶν βροτῆς. ταῦτα δὲ παρὰ Θεοῦ
ὁ λόγος τοῖς τελειωθικοῖς, καὶ ἐν τῷ ἐσπέρῳ
αὐτῶν τὸ λόγῳ ὅτι τὸ σῶστον παρὰ φύσιν, ὡς
αὐτοὺς μὴ γούσταθαι θανάτου, ἕως αὐτῶν ἰδῶν
τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ τὴν δόξαν, καὶ τὴν βασι-
λείαν, ὡς τὴν ὑπεροχὴν τῶν λόγων Θεοῦ, καὶ τὴν
ὑπερέχουσαν πάντος ἐκπαρρησιασμένου, ὡς ἐκπα-
ρρησιασμένου λόγου φαντασία ἀληθείας τῆς ἐν δυνα-
μὶ διαρρήξαι τὰς ἐκπαρρησιασμένου δεσμάς,
ὡς ἀνελεῖν ὅτι τὸ ὕψος τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀ-
ληθείας λόγου. ἀλλὰ ἐπεὶ δόξα ἀνὰ τὴν ὁμο-
τιῆς ἐπαγγελίαν παρὰ φύσιν, ὡς τὸ μὴ γού-
σταθαι θανάτου, ὅτι ἐγούσται μὴ θανάτου, ἕως
αὐτῶν ἰδῶν τὸν υἱὸν τῷ ἀνθρώπῳ ἐρχόμενον ἐν τῇ
βασιλείᾳ αὐτοῦ, μὴ τῷ γούστον αὐτοῦ πα-
ρρησιασμένου καὶ πᾶσι συνήθειαν τῆς χάριτος
τοῦ ἕως, δηλοῦν τὸν κατατεταμένον αὐτῷ τὸν δι-
μένον χρόνον, ὡς παρὰ φύσιν, ὡς πάντως μὴ
τὸ, ἕως, γενέσθαι τὸ ἐναντιον τῷ δηλωμένῳ. ὅτι
δὲ ὁ σωτὴρ τοῖς ἐνδεκά μαθηταῖς, ἡνίκα ἀνέ-
λθον τὴν νεκρῶν παρὰ ἐτέροις καὶ τὸ ἰδῶν ἐγὼ μὲν
ὑμῶν εἰμι παρὰ τῆς ἡμέρας, ἕως τῆς συνήθειας
& αἰῶνος * *
ἐμελεῖν αὐτοῖς συνέσεας, μὴ δὲ τὴν συνήθειαν
τῆς αἰῶνος, ὡς ἀνὰ τὴν τῆς ἐτέρας, τῆς καλεμένης
μέλλοντος, ὡς ἐπὶ συνέσεας αὐτοῖς ἐπηγγελί-
ατο. ὡς καὶ τὸ κρῖνον εἶναι αὐτοῖς μαθηταῖς
τὸ ἕως τῆς συντέλειας τῆς αἰῶνος παρὰ αὐτοῖς κα-
τάστημα, * πρὶν τὴν συντέλειαν τῆς αἰῶνος
ἀλλὰ ὅτι αὐτοὶ πᾶσι τοῖς μαθηταῖς λέγειν, ὅτι
μὴ τὴν συντέλειαν τῆς αἰῶνος ὡς ἐπὶ συνέσεας
μαθηταῖς ὁ υἱὸς τῆς Θεοῦ, ἐπὶ ἡ λέξις ὅτι το-
σῶστον ἔσεας αὐτὸν μετ' αὐτῶν φησιν, ἕως ἡ
συντέλεια τῆς αἰῶνος ἐστίν. σαφές γὰρ ὅτι τὸ ζῆ-
τε μὴ ἦν, εἰ παρὰ τὴν μέλλοντος αἰῶνος, ὡς ἐλ-
πίζομένων ἀμοιβῶν ἐπαγγελίαν τῆς Θεοῦ, ἡδὴ
συνέσεας τοῖς μαθηταῖς ἐμελεῖν ὁ υἱὸς τῆς Θεοῦ.
Ζητεῖ μὴ ὡς αὐτῶν, διδομένης τῆς συνέσεας αὐ-
τοῖς, μήποτε ὅτε μὲν συνῆν αὐτοῖς, ὅτε δὲ ἐλ-
πὴν. διότις διπλοῦν ἡμᾶς τῆς πρὶν τῆς διδασκα-
λίας ἀπεφώνητο, ὅτι ἡδὴ καὶ ὅτι πᾶσι
τῆς ἡμέρας συνείναι τοῖς μαθηταῖς ἡμετέροις, ὡς
καταλείποντες μαθητὰς αὐτοῦ ἕως τῆς
συν-
τε-

cit excogitata esse animum inducere, non dubitabis. Quod si præter ea quæ à nobis commemorata sunt, clarius exponendum est quid per eam Filii hominis venientis in regno suo, vel in gloria sua visionem ostenditur, quidque per eam regni Dei in virtute venientis visionem significatur; ea, siue quæ cordibus nostris affulgent, siue quæ quærentibus inveniuntur, siue quæ cogitationes nostras tuebunt (unusquisque pro libitu rem aestimet) exponemus. Qui contemplatur & intelligit excellentiam Verbi, omnem rerum fallarum quidem, verisimilium tamen probabilitatem solventis & confutantis; is Filium hominis, qui juxta Johannis sermonem Verbum Dei est, venientem aspiciet in regno suo. Quod si aspiciet is non omnem solum contrariarum rerum probabilitatem solvens Verbum, sed & res ad se pertinentes apertissime significans; ille non regnum solum illius, sed & gloriam aspiciet, & regnum Dei quoque in virtute veniens in illo intuetur; ac intuetur id quidem, utpote in quem nullum amplius imperium obtineat

Rom. 6.12

Luc. 17.21

Matth. 17. 2.

2. Cor. 4.18

Et post dies sex, juxta Matthæum & Marcum, assumit Petrum, & Jacobum, & Johannem fratrem ejus, & subducit illos in montem excelsum seorsum; Et transfiguratus est ante eos. Hoc ante explicationem à nobis super istis propositam, & juxta textum orationis olim contigerit: qui autem à Jesu in montem excelsum subducti sunt, & digni habiti qui transfigurationem illius seorsum spectarent, non sine causa post sex dies, ex quo sermones supra à nobis commemorati habiti sunt, subducti mihi videntur. Quoniam enim intra dies sex, qui perfectus numerus est, perfectum illud opificium, mundus universus conditus est; idcirco cum qui non ea amplius quæ videntur, caduca enim sunt, sed jam ea solum quæ non videntur, propterea quod æterna sunt, intuendo res mundi universas prætergressus est, his verbis designari existimo: Post sex dies assumit Iesus nonnullos. Si quis igitur nostrum in montem excelsum à Jesu assumtus subducit

μαπ. εἰς τὸ ἄλφειν τὸ ἐρημικὸν σαφές ἐστιν ἐκεί-
δὲ δὲ ἡ δὴ λέγεται ἐν τῷ ἰδεῖν τὸν υἱὸν τοῦ
ἐρχομένου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, ἢ ἐν τῇ δόξῃ
αὐτοῦ, ὅτι σημαίνεται ἐν τῷ ἰδεῖν τὴν βασιλεί-
αν τοῦ Θεοῦ ἐκληλυθῆσαν ἐν δυνάμει, ὅτι ἐπε-
λαμπόμηναι ταῖς καρδίαις ἡμῶν, εἴτε (ἢ πᾶσι
δουλοῦντα, εἴτε ὑποεισόντα τὰς λογισμῶν
ἡμῶν, ἕκαστος δὲ ὡς βέλτεται κενότα, ἐκ τῆς
μεθῆ. ὁ θεὸς ὅν, καὶ καταλαμβάνει τὴν ἐλπίδα
ὑποεργῶν, λύνοντες καὶ διελέγχοντες πάσας τὰς
ὑπερ τῆ ψυχῶν ἡμῶν, ἐπαγγελλομένων δὲ ἀ-
λήθειαν πιθανότηας, βλέπει τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐ-
πε, καὶ τὸν ἰωάννην λόγον, τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐ-
χόμενον ἐν τῇ ἰδίᾳ βασιλείᾳ. εἰ δὲ βλέπει οὐ
τοῦτο τὸν λόγον, ὁ μόνον λύνει πᾶσιν τῶν
τῶ ἐνανθῶν πιθανότηας, ἀλλὰ καὶ τὰ ἰδία τελευ-
τάτα παριστάνει, βλέπει αὐτὸν αὐτὸς τῇ
βασιλείᾳ καὶ τῷ δόξῃ. καὶ οὐ τοῦτο γὰρ αὐτὸν
βλέπει αὐτὸν τῷ Θεοῦ βασιλείᾳ ἐκκληλυθῆσαν
ἐν δυνάμει, καὶ τοῦτο βλέπει αὐτὸν, ὡς ἐδάμωσεν
ὑπὸ ἀμαρτίας βασιλοῦ ἡμῶν, βασιλοῦ
σὺν ἐν τῷ ἐν τῷ σώματι ἀμαρτανότων, ἀλλ'
αἰτεταγμένων ὑπὸ βασιλείᾳ τῷ τῶ ὅλων Θεῷ,
ὅς ἡ βασιλεία δυνάμει ἡμῶν ἐν τῷ
ἐνεργείᾳ δὲ, καὶ ὡς ὠνόμασεν ὁ μακρὸς, ἐν δι-
νάμει, καὶ ἐδάμωσεν ἐν ἀδενείᾳ, ἐν τῇ τῇ
μόνων. ταῦτα ἡμῶν οὐκ ἐστὶν τοῖς μαθηταῖς ἰ-
ησοῦς, ὁ Θεὸς πάντων αὐτῶν, ἀλλὰ περὶ
θεοφωτῶν ἐπηγγέλατο.

De Servatoris Transfiguratione.

Περὶ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ σωτῆρος.

D

Μετὰ δὲ ἡμέρας ἕξ, καὶ τὸν ματθαῖον, καὶ τὸν
μαρκον, καὶ Ἰακώβον τὸν πέτερον, καὶ ἰωάννην,
καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνάγει αὐτοὺς
εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. καὶ μετεμορφώθη
ἐμπροσθεν αὐτῶν. τότε δὲ καὶ περὶ τῶν ταύτων
φαινομένης ἡμῖν διηγήσεως γέγονε τὸ πάθος, καὶ
ὡς περὶ τῶν λέξιν. δοκεῖ δὲ μοι τὸς ἀναγο-
ντας ὑπὸ τῆς ἰσοῦς εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄρος, καὶ ἀξί-
ωνες τῆς κατ' ἰδίαν αὐτῶν μεταμορφώσεως θεω-
ρῆσαι, μὴ μάτῳ μετ' ἕξ ἡμέρας ἀνάγειν τὸν
περιεργισμένον λόγον. ἐπεὶ γὰρ ἐν ἕξ ἡμέραις τε-
λείω δόξῃ καὶ ὁ σύμπας γέγονται κόσμος, τὸ
τέλειον τῶ τοῦ δημιουργοῦ, διατρεῖ ὁμοῦ τὸ
ὑποβυθίζοντα πάντα τὰ τεκόντα πλάσμα-
τα ἐν τῷ ἐσκοπικῇ, εἰς ἐπὶ μὲν τὰ βλέποντα
να, πρὸς καμὰ γὰρ ταῦτα, ἥδη δὲ τὰ μὲν βλέ-
πόμενα, καὶ μόνον τὰ μὴ βλέπόμενα, διὰ
τὸ εἶναι αὐτὰ αἰώνια, δηλοῦν ἐν τῷ. μετ'
ἡμέρας ἕξ καταλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὰς δὲ
πᾶς;

[illegible]

Rom. 13.12

1. Thess. c. 5

1. Theff. 4.

his conceduntur qui propter suum aliquod A meritum adjuvantur à Deo ut eum confiteantur. At qui peccatorum radices ad peccati patrem Diabolum referre di dicerit, Apostolos absq; illo scandalum fuisse passos, vel Petrum ante hunc galli cantum ter ejurasse minime dicet. Quod si hac ita se habent, vide num is fortitan qui, ut Iesum quantum in se erat scandalizaret, & ab administratione cum multa alacritate suscepta & gesta, & per passionem hominibus salutari averteret, quaecunque ad id conferre videbantur perficiebat, ipse & hic quasi fraudulenter & dolose Iesum avocare sategat, velut eum ne amplius ad homines se demitteret adhortans, neve ad eos iret, vel pro illis mortem subiret, sed cum Moyse & Elia in monte excelsò permaneret. Quinetiam tria tabernacula facturum se significabat; unum quidem privatim Iesu; alterum Moyfi, & alterum Eliae, quasi tres illos capere non potuisset unum tabernaculum, si in tabernaculis & super excelsum montem mansuri fuissent. Fortasse & in eo malitiose agebat is qui *nescientem quid diceret* agitabat, quum Iesum, Moysen & Eliam simul esse volebat, sed eos ab invicem trium tabernaculorum obtentu volebat separare: mendacium præterea illud erat: *Bonum est nos hic esse*, nam si bonum fuisset, hic profecto mansissent; quod si mendacium fuit, quæres quis ut mendacium proferretur effecit; cum præsertim juxta Iohannem:

Ioh. 8. 41.

Quum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater ejus: & quem-

Ioh. 14. 16.

ratione qui dixit: Ego sum veritas; contraria igitur etiamnum in Petro erant, veritas, & mendacium; & ex veritate quidem dice-

Matth. 16.

bat illud: Tu es Christus, Filius Dei; ex mendacio autem: Absit à te Domine, non erit tibi hoc, & illud quoque: Bonum est nos hic esse. Qui autem Petrum non ex mala aliqua operatione, sed ex solo suo arbitrio hæc dixisse vult, cum ab eo postulabatur explicatio loci illius: Nesciens quid diceret, & hujus: Non enim sciebat quid respondisset, dicit eum ibi ostendisse rem esse probrosam & Iesu indignam, assentiri morti Christi filii Dei vivi quem jam ei revelaverat Pater: & hic, utpote qui duas Iesu formas vidisset, at longe præstantiorem eam quæ in transfiguratione apparuerat, ea delectatū bonum esse dixisse in hoc monte commemorari, ut ipse & alii qui cū eo erant exhilararentur transformationem Iesu videntes, & vultum ejus Solis instar splendidum, & candida ejus vestimenta tanquam lumen; & præterea quos semel

τῷ ὄρει ἐκείνῳ ποιήσαδς, ἵνα αὐτὸς τε ἐὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐν φεγγίνῳ ἡμιν θεωρεῖται τῷ μεταμορφῶσιν ἔνδοξον, ὃ τὸ λαμπερὸν πρὸς ὅσων αὐτὸς ὡς ὁ ἥλιος, καὶ ὡς λαμπρὰ ὡς τὸ φῶς ἡμᾶς αὐτὸς, ὃ πρὸς τῶν τοῖς ἀπαξ ὀφθέντας ἐν δόξῃ αἰεὶ θεωρεῖται ἐν δόξῃ μόνῃ,

λογεῖν κατὰ τὰ ἀξίω αὐτῶν ὑπὸ θεοῦ βαπτισθῆναι. ἀλλ' ἐφ' ὅτι οὐ γὰρ τὰς ρίζας τῆς ἀμαρτανίας ἀφαιρῶν μεμαθηκώς, ὅτι τὴν παλαιὰν ἀμαρτανίαν τὴν διάβολον, χωρὶς ἐκείνης τῆς ἀποστολῆς ἐκκαθαρίσας, ἢ τὴν πέτερον ἡμετέραν τῆς ἀλεκτοροφονίας ἐκείνης τέλει. εἰ δὲ τὸ ἔτος ἐχρ', μηποτε τὸ ὑπερ ἔσκανδαλισαί το' ὅσον ἐφ' αὐτῷ τὴν ἰησοῦν, καὶ ἀποστολῆς κατὰ τὸ πάθος σωτηρίας αὐτῶν τοῖς πολλοῖς πρὸς θυμίας οικονομίας, τὰ εἰς ταῦτα οἰκνεῖν δοκούσιν ἐνεργῶν, αὐτὸς ἐν ταῦτα οἰκνεῖ ἀπαπλῶς πρὸς πᾶσαν βέλεται τὸν ἰησοῦν, ὡς ἰπποκρίτων τὸ μνηστὴρ συγκαταβαίνει τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἡκεῖν πρὸς αὐτὸς, καὶ τὸν ὑπερ αὐτῶν ἀναδέξασθαι θάνατον, ἀπομείναι δ' ἐν τῷ ὑψηλῷ ὄρει μὴ μωσέως καὶ ἡλίου. ἐπηγγέλλεται δὲ καὶ ποιῆσαι τρεῖς σκηνάς, μίαν μὲν ἰδὼν τῷ ἰησοῦ, ἑτέραν δὲ τῷ μωσέϊ, καὶ ἄλλην τῷ ἡλίῳ, ὡς μὴ χωρὶς αὐτοῦ, εἰ καὶ ἐν σκηναῖς αὐτὸς ἐδεῖ ἐναι, καὶ ἐν τῷ ὑψηλῷ ὄρει, μίαν σκηνὴν τὰς τρεῖς. ὡς δὲ ἐν τῇ τῷ ἐκκατέρῃ ὅτι τὸν μὴ εἰδὸτα πλὴν ἐνεργῶν, βελέμεν μὴ ἅμα εἶναι ἰησοῦν, ὃ μωσέϊ, καὶ ἡλίῳ, ἀλλὰ χωρὶς αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων, πρὸς φάσει τῶν τριῶν * ἐκείνων. ἰησοῦ δὲ ἦν ἐτό. καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὡς εἶναι, εἰ γὰρ ἦν καλόν, καὶ ἐμείναν ἐκεῖ. εἰ δὲ ἰησοῦς, ζητήσεις τις ἐνέργησε λαλῆθῆναι τὸ ἰησοῦν, καὶ μάλιστα ἐπὶ κατὰ τὸν ἰωάννην, ὅτι λαλῶν τὸ ἰησοῦν, ἐν τῷ ἰδὼν λαλεῖ, ὅτι πρὸς αὐτὸν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ὡς πρὸς οὐκ ἐστὶν ἀληθὴς χωρὶς ἐνεργείας ἐπὶ οὐκ ἐστὶν ἐν ὁμολογίᾳ ἀληθείας. καὶ ἐν δυνάμει τῷ ἐπὶ τὸν πέτερον ἡμετέραν, καὶ ἰησοῦν, καὶ διὰ ἀληθείας μὴ ἐλεῖ το. καὶ εἰ ὁ χρεὶς ὁ ὅς ἐστι θεοῦ, διὰ δὲ ἰησοῦς το. ἰλεώς σοι κύριε, καὶ μὴ ἔσαι σοι ἔστο, ἀλλὰ καὶ το. καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὡς εἶναι. ὁ δὲ μὴ θείων διὰ τὴν ἐνεργείας χεῖρον τὸν πέτερον ἐνεργῶν ταῦτα, ἀλλὰ ψυχῆς εἶναι τῆς πρὸς οὐμρέσεως αὐτοῦ τὰς λόγους, ἀπαμείβεσθαι πῶς αὐτὸς ἐστὶν το. μὴ εἰδὼς ὁ ἐλάλει, ἐτό. εἰ γὰρ ἦν πᾶσι περὶ τῆς φήσεως ὅτι καὶ ὡς δις φημι πρὸς αὐτὸς ἀνάξιον ἔσθαι ἰησοῦ, τὸ πρὸς ἀδέξασθαι διὰ τὴν ἀνθρώπων τὸν ὅσον ἐστὶ θεοῦ ἔζωντες, τὸν χρεὶς, ὃν πᾶσι διὰ καλὴν ψυχῆς ἡν αὐτῷ ὁ πατὴρ, καὶ ἐν ταῦτα ὡς τὰς δύο μορφὰς ἰησοῦ ἰδὼν, ἐπὶ πολὺ διαφύσαν τῷ κατὰ τὴν μετὰ μορφῶσιν, ταῦτα διαφύσαν τῷ καλὸν εἶπεν εἶναι τὰς διατελείας ἐν

A in gloria viderant, Mosem videlicet & Eliam, eadem semper gloria præditos intuerentur; tum etiam ut iis quæ invicem differentes eos audituri erant oblectarentur, Mosem nempe & Eliam cum Jesu, Jesum autem cum eis. Quoniam autem nondum ulla adhibita cura ut quæ habentur hoc loco allegorice à nobis explicantur, sed solum verborum significationem perscrutantes hæc diximus, consequenter his videamus, an forte Petrus ille de quo jam diximus, & Filii tonitru ad multitudinem veritatis dogmatum evecti, & intuitu transformationem Jesu, & Mosi ac Eliæ qui cum eo in gloria visi sunt; tabernacula in seipsis habitaturo Verbo Dei ipsiusque Legi cum gloria conspectæ, & Prophetiæ mortem à Jesu subeundam enarranti struere vellent; & utpote contemplationi deditam vitam amans Petrus, ejusque deliciis frui magis optans, quam cum molestia inter plurimos eo consilio versari, ut volentibus opem & utilitatem ferret, dixerit: *Bonum est nos hic esse*. Sed quoniam charitas non querit quæ sua sunt, quod bonum Petro videbatur, illud Jesus non præstitit; propterea de monte descendit ad eos iturus qui montem conscendere, ipsiusque metamorphosin videre non poterant; ut cum saltem talem viderent, qualem videre queunt. Justi ergo opus illud est, & charitatem non querentem quæ sua sunt habentis, liberum esse ex omnibus, omnibus vero inferioribus se servum facere, ad plures ex illis lucrificandos. Ad ea autem quæ de alienatione mentis Petri, & nequioris spiritus operatione tradita sunt ad hæc verba: *Nesciens quid diceret*, explicationem hanc non admittens quispiam dicit quosdam apud Paulum *Volentes esse Legis Doctores*, quibus de rebus loquantur ignorare, sed eorum naturam quæ dicunt minime exponentes, eorumve sensum capientes, de rebus sibi ignotis temere pronuntiare: simile vero quid Petro contigisse; cum enim quid in administratione Jesu, eorumque qui in monte visi sunt, Mosi videlicet & Eliæ, bonum foret, animo non comprehenderet, dixisse illum: *Bonum est nos hic esse, & quæ sequuntur. Nescientem quid diceret; Non enim sciebat, quid diceret*: nam si sapiens intelliget quæ ex ore suo exeunt: & in labiis portabit doctrinam; qui ita se non habet, non intelligit quæ ex ore suo exeunt, nec eorum quæ se dicuntur, naturam cognoscit. Postea id sequitur: *Adhuc loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos*, & quæ sunt deinceps. Ego vero Deum existimo cum Petrum à tribus fruendis tabernaculis sub quibus habitare cupiebat, dederet, melius, ut ita dicam, & præstantius tabernaculum, nubem scilicet ostendisse.

να ἄλλον· ἐν μόνον γέγονε μωϋσῆς ὁ νόμος, καὶ Ἰλίας οἱ περὶ τῶν ἰσχυρῶν διαγελίω, καὶ ἔχουσιν ἑστῆσαν περὶ τρεῖς, ἕτοιμα μετὰ ἡμῶν, ἀλλὰ γέγοναν οἱ τρεῖς ἐν τῷ ἐν ταῦτα ὅμοιόν ἐστι τὰ μυστικά πνεύματα, περὶ τὸ ἵδμεν τὸ γράμματος βέλγημα, μωϋσῆς καὶ Ἰλίας ὁφθέντες ἐν δόξῃ καὶ * συλλαλήσαντες τῷ ἰησοῦ ἀπελθόντες ἀπὸ τῶν ἐλθόντων μετὰ αὐτῶν ὁ ἰησοῦς τοῖς ἀποστόλοις ἐδίδωκε διδασκαλίας, αὐτῶν καὶ τὸν καμὸν τῆς πάσης, ὅτι ἐμελλε πολλὰ σώματα. B
τὰ κεκοιμημένων ἀγίων, ἀνοχθῆναι αὐτῶν τὴν μνημείων, ἀπέναντι εἰς τὴν ἀληθῆς ἀγίαν πόλιν τὴν μη κλαυδύμνῳ ὑποδύσας ἐκείνην. καὶ ἐκείνη ἐμὴν ἔχει πολλοὺς. καὶ δὲ τὴν ἐν τῷ ὄρει ἀνομιάν καὶ τὴν ἀνομίαν ἐν τῷ ὄρει τῆς μαθητῶν, ἡ ἀληθὴς περὶ τὸν ὄχλον ὑπερηφάνῳ τῷ ἰησοῦ καὶ τῷ ἐκείνων σωτηρίας, ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς λέγων. μηδὲν εἰπῆτε τὸ ὄραμα, ὡς ὁ ἰησοῦς ἐν νεκρῶν ἀνάστη· το δὲ μηδὲν εἰπῆτε τὸ ὄραμα, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἐξείτασθαι, ὅτι διετείλατο τοῖς μαθηταῖς, ἵνα μηδὲν εἰπωσιν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ χριστός· διότι αἱς ἐκείνων ἐξημερῶν τὸν τόπον ἀνασταῖν ἡμῖν εἶναι χροῖμα, καὶ περὶ τῶν περὶ κλήμων, ἐπὶ καὶ καὶ ταῦτα βέλγημα ὁ ἰησοῦς μὴ λέγειν ταῦτα· δόξης αὐτοῦ, περὶ τῆς καὶ τὸ πάθος· δόξης αὐτοῦ. ἐβλάστησεν γὰρ οἱ ἀκούοντες, καὶ μάλα δόξαι, τὸν ἕτοιμον δεδοξασμένον * θεωροῦντες αὐτοῦ, διότι ἐπὶ συγγραφῇ τῇ μετὰ τὸν φῶς αὐτοῦ, καὶ τῷ ὄφθιν αὐτοῦ περὶ τῶν ἰησοῦ, τὸ δὲ ὄραμα αὐτοῦ * τῇ ἀνάστασι, διὰ τῆς βέλγημα τότε ταῦτα ὑποδύσας λαλῆσαι, ἵνα ἐν νεκρῶν ἀνάστη.

Arunt. Moyses qui Lex est, & Elias, hoc est Prophetæ, unum & idem facti sunt ac Jesus, id est, Evangelium; nec ut prius tres erant, ita permanserunt, sed tres unum facti sunt. Hæc sic à te accipi velim, quasi ad mysticum sensum spectantia; nam quantum ad nudum literæ sensum pertinet, postquam Moyses & Elias in gloria visi & cum Jesu collocti sunt, abierunt illuc unde venerant, sermonum fortasse quos secum Jesus habuerat participes eos facturi qui ab eo passionis tempore beneficio jamjam efficiendi erant, cum scilicet, *Multa corpora Sanctorum qui dormierant apertis suis monumentis, in civitatem vere sanctam, Ierusalem nempe, atque eam à Jesu non defectam itura & in multorum conspectum ventura erant.* Postquam autem hæc in monte administrata sunt, descendit illuc de monte Discipulis, ut postquam ad urbem accesserint, Filio Dei operam suam circa illorum salutem narent; *Præcepit Iesus Discipulis suis dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat.* Illud autem: *Nemini dixeritis visionem*, simile ei est quod supra examinavimus, cum præcepit Discipulis ut nemini dicerent quia ipse esset Jesus Christus. Propterea quæ à nobis in hunc locum dicta sunt, utilia nobis esse, & ad eum quem tractamus conferre possunt; quoniam & per ista sileti vult Jesus, quæ ad gloriam suam conducunt, ante eam quam post passionem obtinebit: nam qui id audivissent, ac præsertim turbæ, tum maxime fuissent offensa cum eum cruci affixum vidissent, quæ tali affectum gloria acceperant. Quamobrem quoniam transfigurationi illius, & faciei Solis instar splendere visæ affine erat per resurrectionem gloria affici, ideo tum ab Apostolis hæc enuntiari vult, quum à mortuis surrexerit.

Matth. 27.
52, 53.

Matth. 17.
9.

Matth. 16.
20.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ ORIGENIS
ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ COMMENTARIORUM
ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ IN EVANGELIUM
ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ SECUNDUM MATTHÆUM
ΤΟΜΟΣ ιγ. TOMUS DECIMUS TERTIUS.

ΕΠρωτόσαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· τίς οἱ γραμματεὺς λέγουν, ὅτι ἡλίσθη δὲ ἐλθὼν περὶ τῶν, οἱ μὲν συναναβαίνοντες τῷ ἰησοῦ μαθηταὶ τῷ ὑπο τῷ γραμματέων περὶ ἡλίας ἀποδομένων ἐμνήμην, ὅτι περὶ τῆς

Interrogaverunt eum Discipuli dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire? Qui cum Jesu ascenderunt Discipuli eorum quæ de Elia traduntur à Scribis recordati sunt, ante Christi videlicet adventum Eliam venientem præpara-

Matth. 17.
10.